

Kinderen met ADHD en hun taakgericht gedrag.

Rosanne Evers Janssen
2151788
Master Special Educational Needs(M SEN)
Leerroute: Gespecialiseerde Leerkracht
Begeleid door: Wendy op het Veld -Jansen
Mei 2010

Inhoudsopgaven

Samenvatting	3
Inleiding	4
Hoofdstuk 1 : verlegenheidsituatie en onderzoeksvraag.....	5
Hoofdstuk 2: onderzoeksplan om antwoord(en) te vinden op de onderzoeksvraag.....	9
Hoofdstuk 4 discussie/kritische kanttekening en aanbevelingen	24
Hoofdstuk 5 persoonlijke reflectie	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Nawoord	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Literatuurlijst	27
Bijlage 1: tijdsteekproef	28
Bijlage 2: vragenlijst	30
Bijlage 3: plattegronden zelfstandig werken in verschillende lessen.....	31
Bijlage 4: tijdsteekproeven en gesprekken voor de begeleiding van X	32
Bijlage 5: individueel handelingsplan voor X.....	53
Bijlage 6 tijdsteekproeven en gesprekken tijdens de begeleiding van X	56

Samenvatting

Dit onderzoek richt zich op het verbeteren van het taakgerichte gedrag van een kind met Attention Deficit Hyperactivity Disorder, afgekort ADHD. Tijdens mijn stage in groep 5 op speciaal basisonderwijs de Windroos in Nijmegen merkte ik in het begin van mijn stageperiode kind X op. Kind X is tijdens het maken van zijn taak erg afgeleid, kan zich moeilijk concentreren en heeft zijn taak vaak niet af. Ik heb op positieve en negatieve manieren geprobeerd zijn taakgerichtheid te verbeteren, maar zonder resultaat. Ik heb mij daarom de volgende onderzoeksvraag gesteld: *“Hoe kan ik een kind met ADHD begeleiden om zijn taakgericht gedrag te verbeteren tijdens het zelfstandig werken?”*

Ik vind het belangrijk dat kinderen zich optimaal kunnen ontwikkelen en ontplooien. Ik vind dat ik ze als leerkracht daarbij moet helpen. Kind X kon zich niet optimaal ontwikkelen, omdat hij problemen had met het werken aan zijn taak. Doordat X nooit zijn taak af had, kwam hij niet tot leren en ging zijn ontwikkeling niet optimaal vooruit. Ik wilde door dit onderzoek te weten komen hoe ik kind X het beste kon begeleiden om zo zijn taakgericht gedrag te verbeteren, zodat hij zich wel optimaal kan ontwikkelen.

Ik heb onderzocht wat er in de literatuur verstaan wordt onder taakgericht gedrag bij ADHD en welke begeleidingsmogelijkheden ik toe kan passen. Hierdoor kreeg ik een beeld van de problematiek van kind X en de mogelijkheden om hem te begeleiden. Om te kijken welke begeleiding X nodig heeft en of deze begeleiding een positief effect heeft, heb ik vooraf verschillende tijdsteekproeven gedaan en gesprekken met X gevoerd. Uit de tijdsteekproeven kwam naar voren dat X gemiddeld 66% taakgericht- en 34 % niet taakgericht gedrag liet zien. X is snel afgeleid en kan zich moeilijk concentreren. Als hij niet weet wat zijn taak is kan hij niet beginnen met zijn opdrachten. Ook uit gesprekken blijkt dat hij veel moeite heeft om zich te concentreren. X geeft aan afgeleid te worden door de kinderen om zich heen en meer hulp van de leerkracht nodig te hebben om de opdrachten te kunnen uitvoeren. Aan de hand van deze gegevens heb ik mijn begeleiding opgesteld. Ik heb gekeken welke begeleidingsmogelijkheden het beste aansloten bij de onderwijsbehoeften van X, zodat ik zijn taakgericht gedrag kon verbeteren. Ik heb tijdens mijn begeleiding de self-monitoringtechniek van Van Lieshout (2009) en onderdelen van de intensieve concentratietraining van Bruys (2007) gebruikt.

Om te kijken of deze begeleiding een positief effect had op zijn taakgericht gedrag, heb ik aan het einde van het onderzoek nogmaals gesprekken met X gevoerd en tijdsteekproeven gedaan. Hieruit kwam naar voren dat X gemiddeld 20% meer taakgericht gedrag liet zien.

Door dit onderzoek is niet alleen het gedrag van X verbeterd, maar ben ik wijzer geworden. Ik heb nu meer kennis over ADHD en welke begeleidingsmogelijkheden er zijn, waardoor ik met meer zekerheid en rust voor de klas sta. Ik weet nu hoe ik in het vervolg kinderen moet begeleiden met ADHD en werkhoudingproblemen. Ik heb gezien dat mijn begeleiding effectief is en ik als leerkracht het verschil kan maken in de ontwikkeling van een kind .

Inleiding

Het is een donderdag ochtend in groep 5 op de Windroos een school voor speciaal basisonderwijs te Nijmegen. Nadat de kinderen een rekeninstructie hebben gehad, gaan alle kinderen goed aan de slag. Alleen X is in mijn ogen niet goed bezig met zijn opdracht. Hij kijkt naar buiten, is daarna bezig met zijn potlood en loopt even later naar de slijper om zijn potlood te slijpen. Hij heeft pas 2 sommetjes gemaakt in 10 minuten. Na enkele positieve aanmoedigingen, gevolgd met waarschuwingen van mij, merk ik op dat X nog steeds niet goed bezig is met zijn taak. Aan het einde van de les heeft X zijn werk dan ook niet af, terwijl de andere kinderen dit wel hebben. Ik ben ten einde raad, want zo gaat het al een tijdje met X. Ik merk dat X zich moeilijk kan concentreren op zijn taak en hij heeft zijn werk vaak niet af. Hoe komt dit toch en hoe kan ik hem het beste begeleiden?

Het onderzoek dat ik hieronder ga beschrijven gaat over een jongen X die ADHD¹ heeft en zoals ik in de situatie hierboven schets, veel moeite heeft om taakgericht te werken. Tijdens dit onderzoek wil ik nagaan hoe ik X in de situatie hierboven het beste kan begeleiden. Door dit onderzoek hoop ik mijn handelingsrepertoire te vergroten en in de toekomst kinderen zoals X beter te begeleiden bij hun taak. Ik voer dit onderzoek uit in het kader van mijn opleiding Master Special Educational Needs(M SEN) leerroute voor gespecialiseerde leerkracht. Voor mijn opleiding kreeg ik de opdracht om een onderzoek uit te voeren waarvoor ik handelingsverleggen was, waar ik meer kennis over wilde hebben en tevens mijn praktijksituatie mee kon verbeteren. Ik ben daarom tot dit onderzoek gekomen.

Het onderzoek is opgedeeld in de volgende hoofdstukken:

In hoofdstuk 1 vertel ik mijn verleggenheidsituatie en mijn onderzoeksvraag. Daarnaast licht ik de belangrijkste begrippen toe.

In hoofdstuk 2 geef ik aan welke onderzoeksmiddelen ik ga gebruiken tijdens dit onderzoek.

In hoofdstuk 3 beschrijf ik mijn resultaten van mijn onderzoeksmiddelen en geef ik antwoord op mijn onderzoeksvraag

In hoofdstuk 4 geef ik aan welke plus- en relativeringspunten ik kan opmerken wanneer ik vanuit een helicopterview naar mijn onderzoek kijk en geef ik aanbevelingen voor een vervolgonderzoek

In hoofdstuk 5 reflecteer ik op mijn eigen leerproces en het behaalde eindresultaat in het kader van mijn professionaliseringsontwikkeling

Ik wens u veel lees plezier.

¹ ADHD is een afkorting van Attention Deficit Hyperactivity Disorder

Hoofdstuk 1 : verlegenheidsituatie en onderzoeksvraag

In dit hoofdstuk zal ik mijn verlegenheidsituatie beschrijven en zal ik aangeven wat mijn onderzoeksvraag is en waarom ik hier voor gekozen heb. Aan het einde van dit hoofdstuk zal ik de belangrijkste begrippen die in dit onderzoek aanbod komen uitleggen.

Ik loop stage in groep 5 op speciaal basisonderwijs de Windroos in Nijmegen, locatie Lindenholt. Op SBO de Windroos zitten kinderen die niet voldoende baat hebben bij het reguliere basisonderwijs. Dit zijn vooral kinderen die leer- en/of gedragsproblemen hebben. Daarbij kun je denken aan kinderen die moeite hebben met lezen en/of rekenen maar ook kinderen die moeite hebben om zich te concentreren of op het gebied van samenwerken problemen hebben.

Mijn stagegroep bestaat uit 16 kinderen waar zowel kinderen zijn die leer- en/of gedragsproblemen hebben. Het is een groep kinderen in de leeftijd van 8 t/m 10 jaar. Sommige kinderen zitten al langer op deze school andere zijn dit jaar pas op school gekomen. Het onderzoek dat ik ga uitvoeren zal zich richten op 1 kind in mijn groep, genaamd X. Zoals je in de inleiding kon lezen heb ik moeite om ervoor te zorgen dat X geconcentreerd met zijn taak bezig is zodat zijn taak aan het einde van de activiteit af is. Het lijkt erop dat X meer niet-taakgericht gedrag vertoont dan taakgericht gedrag. Doordat X zijn taak niet afkrijgt, komt hij niet tot automatisering van de leerstof en zal hij zich niet optimaal kunnen ontwikkelen. Ik wil ervoor zorgen dat hij zich zo optimaal mogelijk ontwikkelt. Op dit moment heb ik niet de kennis en beschik ik niet over de juiste interventies om ervoor te zorgen dat ik het taakgedrag van X kan verbeteren.

X is een jongen van bijna 8 jaar. Hij zit sinds de herfstvakantie in mijn stageklas. Hij is op SBO de Windroos geplaatst, omdat de motivatie van X met de dag verminderde. Hij voelde zich niet prettig op de andere school. Op een gegeven moment haatte hij school. Hij heeft afgelopen zomer de diagnose ADHD gekregen en heeft daarnaast een informatieverwerkingsprobleem. X heeft problemen met de voorlopers van de executieve functies, dat volgens Van Lieshout (2009) inhoudt dat je moeite hebt met plannen, impulscontrole, zelfmonitoring, enz. X heeft daarnaast motorische onrust en is onhandig. X beschikt over gemiddelde capaciteiten, maar zijn verwerking is onvoldoende. Hij had op zijn vorige school moeite om het allemaal bij te houden en had vaak zijn werk niet af. Hij had het gevoel dat hij het helemaal niet kon, ook al deed hij zijn best. Het gedrag dat ik hierboven beschrijf, zie ik ook terug bij X in de huidige klas. X heeft moeite om zich te concentreren, laat impulsief gedrag zien en is snel afgeleid. Zijn taak is aan het einde van de activiteit vaak niet af.

Om grip te krijgen op hoe ik X kan begeleiden in deze situatie heb ik de volgende onderzoeksvraag gesteld:

Hoe kan ik een kind met ADHD begeleiden om zijn taakgericht gedrag te verbeteren tijdens het zelfstandig werken?

Om deze onderzoeksvraag te beantwoorden zal ik voor mijzelf de volgende deelvragen gaan beantwoorden:

1. Wat wordt in de literatuur verstaan onder taakgericht gedrag bij ADHD?
Ik wil door het beantwoorden van deze vraag zicht krijgen op de relatie tussen kinderen met ADHD en wat voor consequenties dit heeft op het taakgericht gedrag van het kind.

2. In welke mate laat leerling X taakgericht gedrag zien tijdens het zelfstandig werken?
Ik wil door het beantwoorden van deze vraag zicht krijgen in welke mate leerling X taakgericht gedrag laat zien, zodat ik een duidelijke beginsituatie heb.
3. Welke begeleiding kan ik aan leerlingen geven die ADHD hebben om te werken aan hun taakgericht gedrag?
Ik wil door het beantwoorden van deze vraag zicht krijgen op welke mogelijkheden er zijn om kinderen met ADHD te kunnen begeleiden om aan hun taakgericht gedrag te werken, om zo mijn handelingrepertoire te vergroten.
4. Welke mate van begeleiding kan ik leerling X bieden in mijn klas?
Ik wil door het beantwoorden van deze vraag zicht krijgen op welke mate ik leerling X begeleiding kan bieden in de klas, zodat ik daarna aan de hand van de informatie die ik eerder verkregen heb bij de vorige vragen een individueel handelingsplan kan opstellen.
5. Wat is het effect van mijn begeleiding t.a.v. het taakgericht gedrag van leerling X?
Ik wil door het beantwoorden van deze vraag zicht krijgen op wat het effect is geweest van mijn begeleiding(IHP) t.a.v. het taakgericht gedrag van leerling X.
6. Wat vindt leerling X van deze instructie en begeleiding en van mijn rol als leerkracht daarin?
Ik wil, door het beantwoorden van deze vraag zicht krijgen op mijn eigen ontwikkeling m.b.t leerkrachtgedrag, zodat ik uiteindelijk antwoord kan krijgen op mijn onderzoeksvraag.

Ik heb gekozen voor een onderzoek rondom kinderen met ADHD, omdat ik voor mijn gevoel nog te weinig kennis heb, om deze specifieke kinderen te kunnen begeleiden. Er wordt heel veel in de theorie beschreven over kinderen met ADHD en hoe je deze kinderen kunt begeleiden, maar niet elk kind wat ADHD heeft is hetzelfde. Tijdens mijn vorige stages ben ik weinig tot niet in aanraking gekomen met kinderen die ADHD hebben. Voor mijn eigen professionalisering vind ik het belangrijk dat ik in de toekomst meer van ADHD af weet en wat voor consequenties dit heeft voor mijn leerkrachtgedrag. Volgens Jeninga (2008) heeft naar schatting 2 % van de kinderen tussen de 5 en 14 jaar zodanig ernstige symptomen van ADHD, dat specifieke behandeling nodig is. In de toekomst zal ik dan ook zeker in aanraking komen met kinderen die ADHD hebben. Ik vind het belangrijk dat ik als leerkracht tegemoet kan komen aan die specifieke onderwijsbehoeften. Door dit onderzoek hoop ik meer kennis te krijgen over kinderen met ADHD en hoe ik ze het beste kan begeleiden. Kinderen met ADHD hebben volgens Van Lieshout (2009) op verschillende gebieden problemen, dit kan betrekking hebben op grote concentratie- en aandachtsproblemen, impulsief denken en doen, moeite met plannen, ordenen, organiseren en taken afmaken enz. Het is niet mogelijk om al deze problemen te gaan onderzoeken tijdens dit onderzoek. Daarom zal ik mij tijdens dit onderzoek dan ook richten op het taakgerichte gedrag van X en hoe ik dit kan verbeteren, omdat ik merk dat ik hier nog te weinig grip op heb in mijn praktijksituatie. Ook gaf mijn stageschool aan tijdens de leerlingbespreking op 7 december 2009, waarbij leerling X besproken werd, dat ze nog te weinig informatie hadden over het kind, om goed aan te kunnen sluiten bij de onderwijsbehoeften van X en een passend plan voor hem op te kunnen stellen. Door het uitvoeren van dit onderzoek hoop ik antwoord te krijgen op bovenstaande vragen, zodat X optimaal tot ontwikkeling kan komen.

De belangrijkste begrippen van dit onderzoek

Om een zo duidelijk mogelijk beeld te vormen van mijn onderzoek zal ik de belangrijkste begrippen binnen dit onderzoek hieronder gaan uitleggen.

Binnen dit onderzoek ga ik mij richten op kinderen met Attention Deficit Hyperactivity Disorder, afgekort ADHD. Volgens Van Lieshout (2009) hebben kinderen met ADHD problemen met het houden van aandacht, concentratie en zijn ze impulsief en overbewegelijk. Bij kinderen die de diagnose ADHD hebben, werken de executieve regelfuncties van de hersenen niet goed, waardoor problemen ontstaan in het functioneren van het werkgeheugen, de aandacht, het organiseren, plannen, afmaken van taken, reageren op prikkels, flexibel kunnen zijn, het opvolgen van instructies, het afremmen van reacties en het aansturen van de motoriek. Dit zijn allemaal zaken waardoor problemen ontstaan in het sociaal-emotioneel functioneren en het leerproces.

Volgens Van Lieshout (2009) is ADHD een ontwikkelingsstoornis van het remsysteem. Een kind met ADHD doet eerst wat voordat hij denkt. Het kind heeft geen rem en is snel opgewonden, gefrustreerd en chaotisch.

Er worden 4 subtypen onder ADHD verstaan dat zijn:

- Het gecombineerde type, met zowel aandachts- als hyperactiviteits- en impulsiviteitsproblemen
- Het overbewegend onoplettende type, met ernstige en aanhoudende aandachtsproblemen, ADHD-1-type
- Het overwegend hyperactieve- impulsieve type, met vooral ernstige en aanhoudende impulsiviteit en hyperactiviteit, ADHD-1A
- ADHD-NAO (niet anderszins omschreven), er is wel sprake van uitgesproken aandachtsproblemen of hyperactiviteit- impulsiviteit, maar deze zijn niet zo ernstig als bij een van de andere ADHD-typen.

Kind X wat bij dit onderzoek betrokken is heeft ADHD gecombineerd type. Hij heeft zowel problemen met aandacht, moeite om zich te concentreren, als hyperactiviteitsproblemen, kan moeilijk stil zitten/is erg beweeglijk, en heeft impulsiviteitsproblemen wat je bijvoorbeeld terug ziet in het roepen door de klas voordat hij een beurt heeft gekregen. Vooral op het gebied van aandachtsproblemen ga ik mij tijdens dit onderzoek richten. X kan zich zoals ik al aangeef moeilijk concentreren op de taken die hij heeft. Je ziet bij X veel niet-taakgericht gedrag. Onder taakgericht gedrag versta ik het gedrag dat gericht is op het uitvoeren van een (opgelegde) taak. Volgens Bakker-Beens e.a. (1995) is dit het gedrag wat een kind laat zien dat betrekking heeft op de taak, taakgericht gedrag. Wanneer het kind daar van afwijkt spreek je van niet-taakgericht gedrag. Dit is per situatie verschillend waardoor het wenselijke (taakgericht) gedrag per situatie anders kan zijn. Hieronder zal ik daarvan een voorbeeld geven.

Kind X is met de buurman in gesprek tijdens het werken aan de taak, dit kan je als niet-taakgericht gedrag zien. Maar dit kan je ook als taakgericht gedrag zien als de leerkracht had aangegeven, dat tijdens het maken van de taak overlegd, mag worden. Het is voor mijn onderzoek van belang om steeds aan te geven wat de taak is en welk gedrag taakgericht gedrag is en niet-taakgericht gedrag is om het onderzoek zo betrouwbaar mogelijk te maken.

Als laatste wil ik kort ingaan op de manier waarop er in mijn stageklas zelfstandig gewerkt wordt. Eén keer in de week staat er een half uur tot drie kwartier ingepland op het weekrooster voor zelfstandige werktijd, dit is altijd op vrijdagmiddag. Tijdens deze tijd krijgen de kinderen van de leerkracht verschillende opdrachten die ze zelfstandig moeten

maken. Dit kunnen schrijf- reken-, taalopdrachten zijn. Ondertussen krijgen groepjes kinderen aan de lerarentafel extra instructie op het gebied van taal. Elk kind komt per zelfstandige werktijd 1 keer bij de leerkracht, ongeveer 10 minuten. De rest van de tijd moeten de kinderen zelfstandig werken. Hierbij mogen ze niet praten met andere kinderen en kunnen ze de leerkracht geen vragen stellen of storen.

Naast deze ingeplande zelfstandige werktijd, werken de kinderen vaak zelfstandig wanneer de leerkracht een klassikale instructie gegeven heeft, bijvoorbeeld na een reken- of spellinginstructie. Tijdens mijn onderzoek zal ik mij richten op de ingeplande, de vrijdagmiddag en de niet- ingeplande zelfstandige werktijd na een reken- of spellinginstructie.

In dit hoofdstuk heb ik mijn verlegenheidsituatie beschreven, mijn onderzoeksvraag en deelvragen benoemd en heb ik de belangrijkste begrippen van mijn onderzoek uitgelegd. In het volgende hoofdstuk zal ik ingaan op het onderzoeksplan waarin ik ga beschrijven welke onderzoeksmiddelen ik ga gebruiken om antwoorden te vinden voor mijn onderzoeksvraag.

Hoofdstuk 2: onderzoeksplan om antwoord(en) te vinden op de onderzoeksvraag

Voor dit onderzoek maak ik gebruik van een triangulatie om de validiteit van het onderzoek te verhogen, Kallenberg e.a.(2007). Dit betekent dat ik in mijn onderzoek verschillende onderzoekstechnieken naast elkaar ga toepassen, vergelijk en verbind om de validiteit te verhogen. Om antwoord te vinden op mijn deelvragen en uiteindelijk de onderzoeksvraag, ga ik gebruik maken van een gerichte observatie van kind X tijdens het zelfstandig werken a.d.h.v. een tijdsteekproef, gesprek met kind X a.d.h.v. een vaste vragenlijst en een literatuurstudie.

Hieronder zal ik elk onderzoeksmiddel gaan beschrijven en aangeven waarom ik hiervoor gekozen heb, wat ik hiermee wil onderzoeken en hoe ik het ga uitvoeren. Voordat ik daarmee begin, zal ik kort de situatie schetsen waarin dit onderzoek zal plaatsvinden.

Situatieschets van het uitvoeren van het onderzoek

Het onderzoek dat ik ga uitvoeren zal plaatsvinden in het klaslokaal waar kind X les krijgt. Kind X bevindt zich in een groep met 15 andere kinderen, daarvan zijn er 11 jongens en 4 meisjes. Kind X heeft in de klas een vaste plek. Op mijn stageschool werken ze voor de vakken spelling, lezen en rekenen in niveaugroepen. Dat wil zeggen dat de kinderen tijdens die vakken op hun eigen niveau werken. Het kan dus zijn dat de kinderen naar een andere klas moeten waar les gegeven wordt op hun niveau. De samenstelling van de groep verandert tijdens die lessen. Alleen wanneer er spelling wordt gegeven, heeft kind X een andere vaste plek. Voor de rest van de lestijd zit kind X op zijn eigen plek.

Tijdens de andere lessen blijft de groep een geheel, de zogenaamde stamgroep. Mijn onderzoek zal plaatsvinden tijdens de reken-, spelling- en zelfstandige werkles. In bijlage 3 kunt u hiervan de plattegronden vinden, zodat u een beeld krijgt van de situatie.

Onderzoeksmiddel 1: Gerichte observatie, Tijdsteekproef

Ik kies voor een gerichte observatie van een kind a.d.h.v. een tijdsteekproef, omdat deze volgens Jeninga (2008) en Bakker-Beens e.a. (1995) uitermate geschikt is om het effect van een bepaalde aanpak te meten. Ook is volgens Bakker-Beens(1995) de tijdsteekproef een middel om de mate van taakgerichtheid van een leerling op een meer objectieve wijze vast te kunnen stellen.

Doel

Door middel van deze tijdsteekproef weet ik hoeveel procent leerling X taakgericht gedrag laat zien tijdens het zelfstandig werken voordat ik hem ga begeleiden. Door de tijdsteekproef te herhalen na mijn begeleiding kan ik kijken of mijn begeleiding effectief is geweest m.b.t. het verbeteren van de taakgerichtheid van leerling X.

Door dit onderzoeksmiddel zal ik deelvragen 2 “In welke mate laat leerling X taakgericht gedrag zien tijdens het zelfstandig werken?” en 5 “Wat is het effect van mijn begeleiding t.a.v. het taakgericht gedrag van leerling X?” kunnen beantwoorden.

Uitvoering

Tijdens het uitvoeren van de gerichte observatie, de tijdsteekproef zal ik gebruik maken van het tijdsteekproef- formulier volgens Jeninga (2008), zie bijlage 1. Als observator zal ik gedurende een periode van zelfstandig werken van leerling X om de 20 seconden waarnemen wat de leerling doet. Dat is dus 3 scores per minuut. Ik vul deze score in op het formulier van de tijdsteekproef. Hierbij ga ik letten op het taakgericht en niet-taakgericht gedrag van

leerling X. Op het formulier worden de volgende categorieën onderscheiden:

- Ta: werkt taakgericht
- Kij: kijkt afwezig rond of staart voor zich uit
- Sto: stoort andere leerlingen of praat met hen
- Lo: loopt door de klas
- An: is bezig met andere activiteiten.

Zoals ik in hoofdstuk 1 heb uitgelegd, is bij het begrip taakgericht gedrag moeilijk te omschrijven welk gedrag hiermee bedoeld wordt. Bij elke situatie verandert het gedrag wat onder taakgericht gedrag wordt verstaan.

Om de tijdsteekproef betrouwbaar te maken, zal ik per tijdsteekproef een situatieschets toevoegen van de opdracht/taak en daarbij aangeven wat ik onder taakgericht gedrag versta op dat moment, zodat als iemand anders de tijdsteekproef zou afnemen hij hetzelfde resultaat zal krijgen als ik.

Na afloop van de observatie zal ik het aantal gemaakte observaties per categorie optellen en dit delen door het totale aantal gemaakte observaties en dit vermenigvuldigen met 100, zodat ik procentueel weet hoeveel procent leerling X taakgericht gedrag liet zien.

Om de tijdsteekproef zo goed mogelijk in te vullen, maak ik gebruik van video-opnames van het kind X tijdens het zelfstandig werken (hiervoor heb ik toestemming gevraagd van de ouders van kind X), zodat ik later op een willekeurig tijdstip de opnames kan terugkijken om zo optimaal mogelijk het tijdsteekproef- formulier in te vullen. Ik heb hiervoor gekozen, omdat ik merk dat ik als ik, in mijn stageklas aanwezig ben te snel gestoord wordt door kinderen die hulp nodig hebben, waardoor ik niet optimaal kan observeren. Daarnaast gaat het er bij dit onderzoek om hoe ik X het beste kan begeleiden, waardoor ik zelf ook actief bezig ben en het niet mogelijk is om hem tegelijkertijd te observeren.

Ik begin de observatie, als de leraar de opdracht heeft gegeven en de kinderen zelfstandig aan het werk mogen. Dan duw ik de stopwatch in of kijk ik naar de teller op de videocamera. Ik wacht dan tot de teller 20 seconden na de hele minuut aangeeft. Vervolgens stel ik vast wat het kind X op die seconde doet. Ik zet dan een cirkel om het gedrag wat het kind laat zien. Na veertig seconde schrijf ik weer op wat de leerling doet. Dit herhaal ik bij 60 seconden weer. Ik herhaal tot de zelfstandige werktijd afgelopen is. Vervolgens verwerk ik de observatie zoals ik hierboven al aangegeven heb.

De interpretatie van de antwoorden doe ik aan de hand van de volgende punten:

1. Gedurende hoeveel procent van de tijd, bedoeld voor het zelfstandig werken, liet leerling X taakgericht gedrag zien?
2. Nam het taakgericht gedrag van de leerling toe (in vergelijking met de vorige steekproeven)?
3. Welke vormen van niet-taakgericht gedrag vertoont de leerlingen wel/ niet?

Ik zal in totaal 20 tijdsteekproeven uitvoeren. Tien tijdsteekproeven voordat ik de behandeling ga uitvoeren en 10 tijdsteekproeven tijdens/na de behandeling om te kijken of het taakgerichte gedrag van X verbeterd is. Ik kies hiervoor, omdat ik daardoor de tijdsteekproeven met elkaar kan vergelijken. Door een groter aantal tijdsteekproeven uit te voeren wordt het onderzoek een stuk betrouwbaarder dan wanneer ik uitga van 1 à 2 tijdsteekproeven.

Onderzoeksmiddel 2: Gesprek met kind X a.d.h.v. een vaste vragenlijst.

Ik heb gekozen voor een gesprek met het kind, omdat ik het belangrijk vind om het kind te betrekken bij mijn onderzoek. In mijn ogen kan het kind het beste aangeven welke begeleiding hij nodig heeft van mij, waar het kind moeite mee heeft m.b.t. het uitvoeren van de taak enz. Dit gesprek zal een meerwaarde hebben voor mijn onderzoek.

Doel

Door middel van een gesprek met het kind krijg ik meer zicht op wat het kind ervaart, voelt en graag zou willen. Hierdoor kan ik mijn begeleiding beter afstemmen op zijn onderwijsbehoeften m.b.t. het verbeteren van zijn taakgericht gedrag.

Door dit onderzoeksmiddel zal ik deelvraag 4 “Welke mate van begeleiding kan ik leerling X bieden in mijn klas?”, 5 “Wat is het effect van mijn begeleiding t.a.v. het taakgericht gedrag van leerling?” en 6 “Wat vindt leerling X van deze instructie en begeleiding en van mijn rol als leerkracht daarin?” kunnen beantwoorden.

Uitvoering

Voor het uitvoeren van het gesprek met het kind X ga ik gebruik maken van een mondelinge vragenlijst. Ik heb hiervoor gekozen, omdat volgens Kallenberg e.a.(2007) een mondelinge vragenlijst geschikt is voor het stellen van open vragen, ik kan emotionele vragen stellen en heb een goede controle op het invullen van de vragen. Kind X kan nog niet zo goed lezen en schrijven. Wanneer ik hem zelf de vragenlijst laat invullen is de kans groot dat ik informatie mis, omdat X het niet goed kan opschrijven. Ik heb juist voor open vragen gekozen, omdat ik hierdoor ruimte aan X geef om vrij te antwoorden en zijn antwoorden te nuanceren en het is tevens zeer informatief (Kallenberg e.a. 2007). Volgens Kallenberg e.a. (2007) zijn open vragen minder betrouwbaarder dan gesloten vragen. Om het betrouwbaar te maken ga ik verschillende keren het gesprek voeren met X, waardoor ik de betrouwbaarheid vergroot. Na elke tijdsteekproef die ik uitvoer, zal ik een gesprek voeren met X. Door het gesprek met X meerdere malen te herhalen, wil ik antwoord krijgen op de deelvragen die ik bij dit onderzoeksmiddel gesteld heb. Voordat ik de vragenlijst ga gebruiken, heb ik feedback gevraagd aan mijn critical friend², zodat ik zeker weet of ik het doel wat ik beoogde te bereiken ook kreeg met deze vragenlijst. In bijlage 2 kunt u mijn vragenlijst vinden.

Onderzoeksmiddel 3: Literatuurstudie

Ik heb gekozen voor een literatuurstudie om mijn kennis te vergroten en inzicht te krijgen op welke manier ik kinderen met ADHD kan begeleiden om het taakgericht gedrag te verbeteren. Er is al veel geschreven over kinderen met ADHD en welke problemen zij ondervinden m.b.t. taakgericht gedrag. Door mij te verdiepen in deze literatuur kan ik me een beter beeld vormen op welke manieren ik deze kinderen kan begeleiden en zo mijzelf kan ontwikkelen.

Doel

Door middel van deze literatuurstudie vergroot ik mijn kennis en inzicht over hoe ik kinderen met ADHD kan begeleiden om het taakgericht gedrag te verbeteren, zodat ik dit kan toepassen tijdens de begeleiding van leerling X. Door dit onderzoeksmiddel zal ik deelvraag 1 “Wat wordt in de literatuur verstaan onder taakgericht gedrag bij ADHD?”, 3 “Welke begeleiding kan ik aan leerlingen geven die ADHD hebben om te werken aan hun taakgericht gedrag?” en 4 “Welke mate van begeleiding kan ik leerling X bieden in mijn klas?” kunnen beantwoorden.

² Dit zijn mijn medestudenten uit mijn begeleidingsgroep en mijn begeleider.

Uitvoering

Voor het uitvoeren van de literatuurstudie ga ik gebruik maken van verschillende bronnen waardoor ik de deelvragen kan beantwoorden. Er is al veel onderzoek gedaan rondom ADHD en je kunt dus ook veel literatuur vinden. Om de literatuurstudie niet te groot te maken en vanwege de tijd heb ik ervoor gekozen om op 3 verschillende bronnen mijn literatuurstudie te baseren. Dat zijn:

- Bruys Buys, M. T.(2007) *Werkhoudingsproblemen, intensieve concentratieproblemen* HBuitgevers, Baarn
- Lieshout, T. van (2009) *Pedagogische adviezen voor speciale kinderen, een praktisch handboek voor professionele opvoeders, begeleiders en leerkrachten*, Bohn Stafleu van Loghum, Houten
- Timmerman K(1995) *Kinderen met aandachts- en werkhoudingsproblemen*, uitgeverij Acco, Leuven

In de tabel hieronder kun je een procesbeschrijving vinden van het onderzoek, dat ik ga uitvoeren.

Procesbeschrijving van het onderzoek		
Wat ga ik doen?	Welke periode?	Wie/wat heb ik nodig?
Tijdsteekproeven uitvoeren bij kind X tijdens het zelfstandig werken.	In de maanden januari en februari op donderdag en vrijdag, in totaal 10 tijdsteekproeven	▪ Gerichte observatie, tijdsteekproef-formulier uit het boek “Professioneel omgaan met gedragsproblemen, praktijkboek voor het primair onderwijs van John Jeninga” bijlage 1 ▪ Kind X
Ik ga een gesprek voeren met kind X a.d.h.v de vaste vragenlijst, nadat hij zelfstandig aan een taak gewerkt heeft en wanneer ik een tijdsteekproef uitgevoerd heb.	In de maanden januari en februari op donderdag en vrijdag in totaal 10 gesprekken.	▪ De vaste vragenlijst, zie bijlage 2 ▪ Kind X
Literatuurstudie waarbij ik aan de hand van de gegevens die ik heb van X (het gesprek en tijdsteekproef) ga kijken welke behandelingsmogelijkheden passend zijn bij X	In de maand februari.	Boeken: ▪ Bruys Buys, M. T.(2007) <i>Werkhoudingsproblemen, intensieve concentratieproblemen</i> HBuitgevers, Baarn ▪ Lieshout, T. van (2009) <i>Pedagogische adviezen voor speciale kinderen, een praktisch handboek voor professionele opvoeders, begeleiders en leerkrachten</i>, Bohn Stafleu van Loghum, Houten ▪ Timmerman K(1995) <i>Kinderen met aandachts- en werkhoudingsproblemen</i>, uitgeverij Acco, Leuven

Een individueel handelingsplan schrijven voor het verbeteren van het taakgericht gedrag van X en dit handelingsplan uitvoeren.	In de maand februari het IHP schrijven en beginnen met het uitvoeren aan het eind van februari.	Kind X
Tijdsteeekproeven uitvoeren tijdens de behandeling en daarnaast gesprekken met X voeren a.d.h.v een vaste vragenlijst om te kijken of de behandeling het beoogde effect heeft op het taakgericht gedrag van X.	In de maanden maart en april.	- Gerichte observatie, tijdsteeekproef-formulier uit het boek “Professioneel omgaan met gedragsproblemen, praktijkboek voor het primair onderwijs van John Jeninga” bijlage 1 - De vaste vragenlijst, zie bijlage 2 - Kind X

In dit hoofdstuk heb ik de drie verschillende onderzoeksmiddelen beschreven die ik voor mijn onderzoek ga gebruiken, om uiteindelijk mijn onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden. In het volgende hoofdstuk zal ik ingaan op de resultaten van de onderzoeksmiddelen en geef ik antwoord op mijn onderzoeksvraag.

Hoofdstuk 3 resultaten van het onderzoek en conclusies

Zoals ik in hoofdstuk 2 aangaf, maak ik gebruik van 3 verschillende onderzoeksmiddelen, namelijk:

- Gerichte observatie, tijdsteekproef
- Gesprekken met X a.d.h.v. vaste vragenlijst
- Literatuurstudie

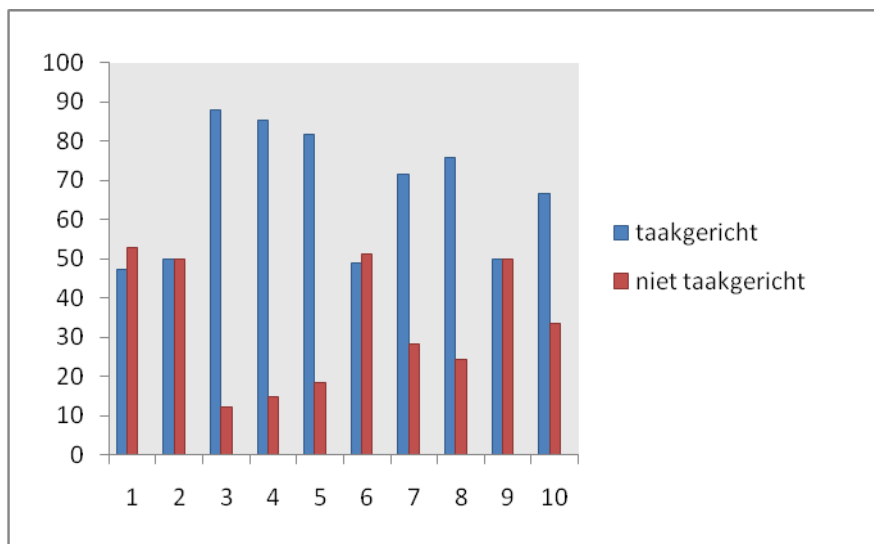
Hieronder zal ik de onderzoeksresultaten beschrijven per onderzoeksmiddel aan de hand van het proces wat ik doorlopen heb tijdens dit onderzoek

Ik zal daarom als eerste de onderzoeksresultaten van de gerichte observatie en gesprekken met X beschrijven. Daarna zal ik aan de hand van die resultaten een koppeling maken met de literatuurstudie en het individueel handelinsplan wat ik voor de begeleiding voor X opgesteld en uitgevoerd heb. Als laatste kijk ik of de begeleiding het gewenste resultaat heeft opgeleverd door de resultaten van de tijdsteekproeven na de begeleiding te beschrijven en dit te vergelijken met de tijdsteekproef van voor de begeleiding. In de conclusie ga ik in op mijn onderzoeksvraag.

Resultaten van onderzoeksmiddel 1: gerichte observatie, tijdsteekproef.

Door gebruik te maken van de tijdsteekproeven kan ik nagaan in welke mate kind X taakgericht en niet-taakgericht gedrag liet zien voor en na de begeleiding, zodat ik dit kan vergelijken.

In totaal heb ik, voordat ik met de begeleiding begin, 10 tijdsteekproeven afgenomen bij X in een periode van ongeveer 2 maanden. In de grafiek hieronder kunt u de resultaten zien. De horizontale lijn geeft aan welke tijdsteekproef het is en de verticale lijn geeft het aantal procentuele taakgericht/niet taakgericht gedrag aan. Voor een uitgebreide uitwerking van de uitgevoerde tijdsteekproeven verwijs ik naar bijlage 4.

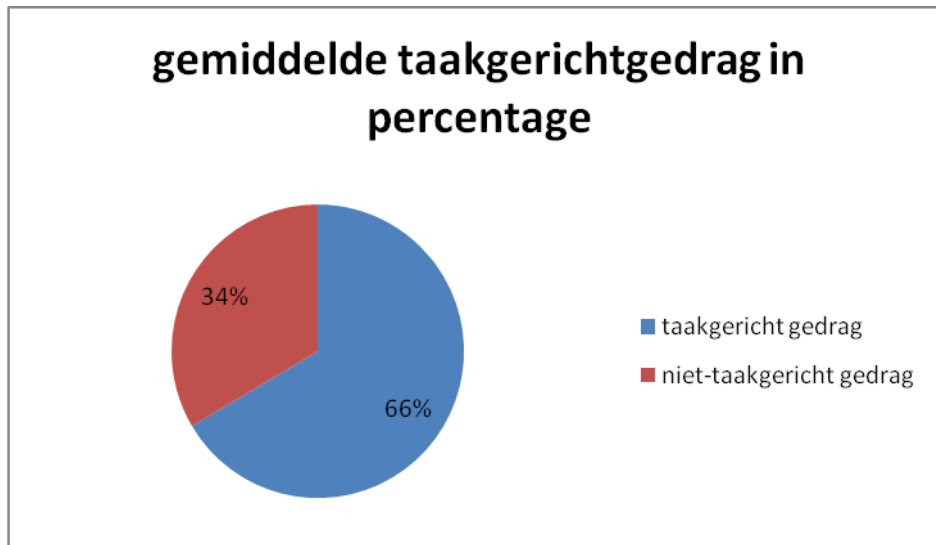

Zoals je in de grafiek hierboven kunt zien, laat X wisselend taakgericht gedrag zien. Tijdens de eerste en de tweede tijdsteekproef gebruikte X nog geen medicijnen. Bij de overige tijdsteekproeven gebruikt X het medicijn Ritalin. Het medicijn Ritalin zorgt er volgens Van Lieshout (2009) voor dat de prikkels van buitenaf meer afgeremd worden en acties en reacties beheersbaar worden. Volgens psychologisch advies gebruikt X nu medicijnen, wellicht zou hij zich daardoor beter op zijn werk kunnen concentreren. Voordat ik aan dit onderzoek begon

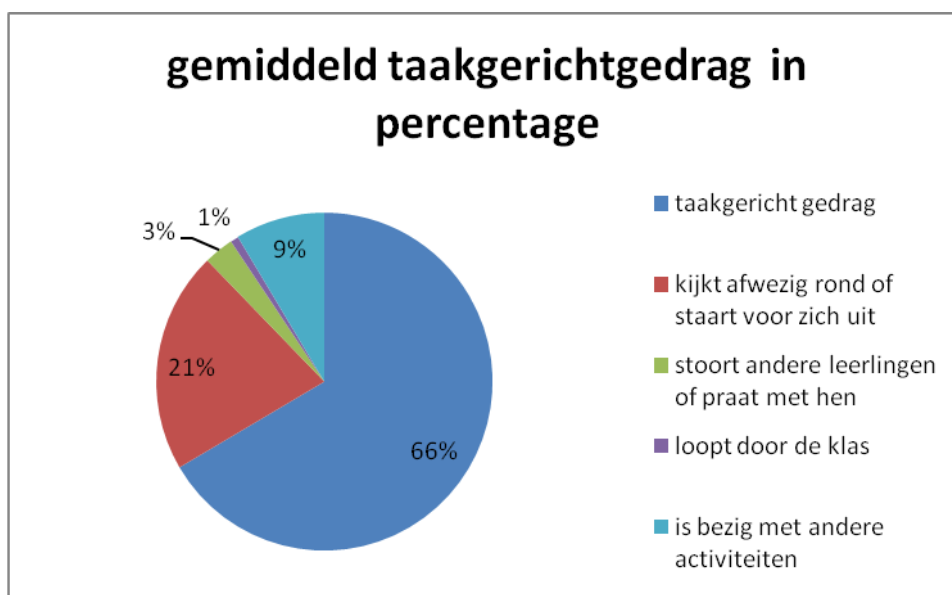
was er bij zijn ouders nog geen sprake om met medicatie te beginnen. Ze hebben hier toch voor gekozen, omdat ze geen vooruitgang in X zijn ontwikkeling zagen.

Bij de derde, vierde en vijfde tijdsteekproef zie je duidelijk een grote verbetering in zijn taakgericht gedrag in vergelijking met de eerste en tweede tijdsteekproef, dit kan door de medicatie komen. Bij de tijdsteekproeven die volgen laat X steeds minder taakgericht gedrag zien dan bij de derde, vierde en vijfde tijdsteekproef.

Volgens Jeninga (2009) laat een leerling gemiddeld ongeveer 70% van de tijd taakgericht gedrag zien. Als ik kijk naar het gemiddelde van de tien tijdsteekproeven van het taakgericht gedrag van X dan zit hij onder dit gemiddelde. Hij laat gemiddeld 66% taakgericht gedrag en 34% niet-taakgericht gedrag zien, zoals u uit de volgende cirkeldiagram kunt opmaken

Als ik het niet-taakgerichte gedrag van X verder ga uitwerken in de verschillende categorieën volgens de tijdsteekproefformulier dan ziet dat er als volgt uit:

Hieronder zal ik kort de opvallende punten van deze 10 tijdsteekproeven beschrijven. Dat zijn:

- X kijkt vaak naar de leerkracht als hij in gesprek is met andere kinderen
- X laat niet-taakgericht gedrag zien wanneer kinderen langs zijn tafel lopen.
- Alleen bij de vierde tijdsteekproef laat X taakgericht gedrag zien wanneer kinderen langs zijn tafel lopen. Dit kan te maken hebben met het verwachtingspatroon van X.
- Bij alle tijdsteekproeven heeft X na de zelfstandige werktijd zijn taken niet af, ook wanneer hij meer dan 80% taakgericht gedrag laat zien.
- X zoekt tijdens de geplande zelfstandige werktijd contact met de leerkracht terwijl dat op dat moment niet mogelijk is. Van te voren is die afspraak met de kinderen besproken (de leerkracht mag je niet storen)

Resultaten van onderzoeksmiddel 2: gesprekken met X a.d.h.v. vaste vragenlijst

Door middel van de gesprekken met het kind X krijg ik een beter zicht op wat het kind ervaart, voelt en graag zou willen. Hierdoor kan ik mijn begeleiding beter afstemmen op zijn onderwijsbehoeften m.b.t. het verbeteren van zijn taakgericht gedrag.

In totaal heb ik 10 gesprekken gevoerd met X. Deze gesprekken vonden plaats nadat ik een tijdsteekproef van het taakgedrag van kind X had uitgevoerd. Door deze combinatie te maken krijg ik een beter beeld van het totaal plaatje van zijn werkhouding. Hieronder zal ik de resultaten van de gesprekken, die relevant zijn voor dit onderzoek, beschrijven. Voor de uitwerking van deze gesprekken met kind X verwijs ik u naar bijlage 4.

De resultaten van de gesprekken

Kind X geeft in de gesprekken aan dat hij de opdrachten redelijk tot goed vindt gaan. Hij geeft af en toe aan dat het wel lastig was of dat hij afgeleid was door de andere kinderen om zich heen waardoor het minder goed ging. In de meeste gevallen vond X de taak leuk en/of gemakkelijk.

X geeft 8 van de 10 keer aan dat hij na de instructie van de leerkracht aan de slag kon gaan met de opdrachten. Eén keer geeft X aan dat hij niet aan de slag kon, omdat hij afgeleid was door de andere kinderen. En één keer geeft X aan dat hij in begin niet goed wist wat hij moest doen en daarom niet aan de slag kon.

In de meeste gevallen kan X aan mij vertellen wat hij moet doen bij de opdracht. In sommige gevallen kon X precies aangeven welke opdrachten op welke bladzijde hij moest maken. In andere gevallen geeft X een korte beschrijving van de opdracht.

Tijdens gesprek 7 merkte ik op dat X een duidelijke instructie van de leerkracht nodig heeft om aan de slag te gaan. De opdracht van de leerkracht was voor X redelijk vaag, de leerkracht zei “kijk in je werkboek naar opdrachten die je nog af moet maken” op dat moment wist X niet wat hij moest doen. Tijdens het gesprek geeft X ook aan dat hij echt niet wist wat hij moest doen en dat hij hulp van de leerkracht nodig had om te beginnen met een opdracht. In andere gesprekken geeft X aan dat hij het fijn zou vinden als hij meer hulp kreeg van de leerkracht. X geeft aan het fijn te vinden om vragen te stellen aan de leerkracht, want soms weet hij niet meer wat hij moet doen en dan heeft hij hulp nodig. X geeft aan dat hij wel graag de opdrachten wilt maken. Ook zou X willen dat hij minder afgeleid zou zijn door de andere kinderen om zich heen.

Wat mij tijdens gesprek vier opviel, was dat X aangaf dat hij de volgende keer niets wilde veranderen, omdat hij nu goed kon werken. X gaf aan dat hij niet afgeleid was door de andere kinderen, omdat de dokter tegen hem had gezegd dat hij minder afgeleid zou zijn en zich beter zou kunnen concentreren op zijn werk als hij de pilletjes slikte (Ritalin). Het kan zijn dat X door deze gedachte excentriek gemotiveerd werd en zich daardoor beter kon richten op zijn werk. Hij liet tijdens die tijdsteekproef 85% taakgericht gedrag zien wat voor X erg hoog is.

In de gesprekken die volgde geeft X weer aan dat hij extra hulp van de leerkracht nodig heeft en dat hij afgeleid wordt door de kinderen om zich heen. Ook laat X in die tijdsteekproeven minder taakgericht gedrag zien dan bij de vierde tijdsteekproef.

Ook geeft hij in verschillende gesprekken aan dat hij lichamelijke klachten heeft, zoals pijn aan ogen, handen en nek.

X geeft in de gesprekken niet zo snel aan wat hij niet zo leuk vindt. Hij vindt in de meeste gevallen alle opdrachten wel leuk. Ook bij het beantwoorden van de vragen wat hij moeilijk en makkelijk vindt, geeft X geen eenduidig antwoord. In de meeste gevallen vind X alles makkelijk en soms geeft hij aan welke opdracht hij moeilijk vindt.

Resultaten van onderzoeksmiddel 3: literatuurstudie

Tijdens mijn literatuurstudie wilde ik nagaan wat de relatie is tussen kinderen met ADHD en wat voor consequenties dit heeft op het taakgericht gedrag. Ook wilde ik kijken op welke manieren ik deze kinderen kan begeleiden.

Volgens Van Lieshout (2009) is het een verschijningsvorm dat kinderen met ADHD moeite hebben om taken af te maken, te organiseren, te ordenen en te plannen en hebben ze tevens concentratie- en aandachtsproblemen.

Volgens Timmerman (1995) hebben kinderen met ADHD te kampen met een tekort aan aandachtsvermogen, wat aan de basis ligt van een goede werkhouding. Deze kinderen hebben volgens Timmerman (1995) niet het vermogen om uit zichzelf structuur te brengen in hun denken, werken, hele omgeving en in hun leven. De structuur moet dus van buitenaf komen. Door slechts een extreme vorm van externe sturing kan volgens Timmerman (1995) het kind komen tot verinnerlijking van structuur.

Volgens Bruys (2007) hebben kinderen met concentratieproblemen moeite om zich op de taak te richten. Bruys (2007) geeft aan dat kinderen, die door hun slechte concentratie zoveel achterstand oplopen bij het verwerken van de leerstof, hierdoor in de problemen kunnen komen en stelt voor hen een intensieve concentratietraining te geven.

De intensieve concentratietraining houdt in dat er op een zeer gedetailleerde en intense wijze met een kind geoefend wordt om zich beter te concentreren. Bij de concentratietraining leert het kind:

- Taakgericht te werken.
- De aandacht te focussen.
- Zich af te sluiten van externe prikkels die niet relevant zijn.
- Te beginnen aan een taak.
- In een voldoende tempo door te werken aan een taak.
- Een taak afmaken.
- Een taak netjes verwerken.
- Een taak zo goed mogelijk verwerken.

Volgens Bruys (2007) leert het kind tijdens de intensieve concentratietraining via gerichte instructies en oefeningen zich principes eigen te maken. De instructie en informatie moeten op meerdere manieren aangeboden worden, zowel verbaal, visueel als handelend om ervoor te zorgen dat het kind de informatie extra goed kan verwerken. Bruys (2007) geeft aan dat de visuele instructie kan worden gegeven aan de hand van pictogrammen of houvastkaartjes waarop de tekst staat beschreven die belangrijke informatie biedt voor het kind, om zich goed te kunnen concentreren. Als laatste geeft Bruys (2007) aan dat het belangrijk is om bij het verwerken van de taak het kind succes te laten ervaren (het kind is door de concentratieproblematiek vaak onzeker, faalangstig of gefrustreerd geworden), zodat het kind weer kracht en zelfvertrouwen krijgt. Hiervoor kan gebruik worden gemaakt van werkkaarten

waarop je samen met het kind kan evalueren hoe je gewerkt heb. Dit kan op verschillende onderdelen, zoals netheid, tempo en juistheid, die je van te voren met het kind doorneemt.

Volgens Van Lieshout (2009) kun je deze kinderen begeleiden door de volgende benadering:

- Structureer alle situaties voor, met name huiswerk, pauzes en vrije situaties.
- Bied steeds ordening, structuur van buitenaf aan.
- Betrek hem er steeds weer bij als je hem ziet afdwalen.
- Geef hem een rustige plaats.
- Leer hem self-monitoring technieken en strategieën aan om zich beter te concentreren.
- Onderzoek de mogelijkheid van medicatie, wellicht werkt dit positief.
- Leer hem te werken volgens een vast oplossings- en stappenschema en deze denkstappen te visualiseren op kaartjes.
- Geef één opdracht tegelijk. Deel een taak samen met hem op in deeltaken en laat hem afgemaakte taken afstrepen.
- Leer hem zijn taken te ordenen, zodat hij overzicht krijgt over de leerstof. Help hem op weg met zijn werk, geef hem extra tijd en uitleg. Leer hem steeds iets langer door te werken maak dit zichtbaar met een stopwatch.
- Leer hem hoe hij zijn aandacht er beter bij kan houden.
- Leer hem geregeld vragen te stellen door dit bij te houden en hem ervoor te complimenteren.
- Bouw vanaf het begin een routine op. Leer hem zijn bureau op te ruimen, tas in te pakken en bewust een rustige plek te kiezen.

Voorstructurering door de leerkracht:

- Geef duidelijke, korte, enkelvoudige instructies en ga na of de instructie begrepen is. Geef tussentijds instructie en feedback.
- Herinner hem tijdig aan taken die moeten gebeuren.
- Leer hem om als hij de draad kwijtraakt in plaats van te storen of weg te dromen proactief hulp te vragen: vinger opsteken, klasgenoot iets vragen of op het bord kijken.

Van Lieshout(2009) geeft aan dat naast de maatregelen, die door de omgeving, school en ouders als structurering geboden worden en waarbij anderen het meeste actief zijn, het net zo belangrijk is om het kind *zelf* een actieve rol te geven: door hem actief te betrekken bij het plan om zijn werkhouding en gedrag te verbeteren en hem zo verantwoordelijk te maken voor zijn eigen veranderingsproces. Dit kan door hem zogenaamde zelfcontrolemechanismen aan te leren:

- Verbeter de zelfcontrole, zelfregulatie door het aanleren van de ‘stop-denk-doe’ methode (cognitieve techniek). Leer hem zo zijn reacties uit te stellen.
- Leer hem strategieën om zich beter te kunnen concentreren, de self-monitoringtechniek. Bijvoorbeeld door: doelen te stellen en (prioriteiten) lijstjes te maken en af te werken, bewust een rustige plek te zoeken, alle overbodige spullen van tafel te halen, opschrijven of laten verwoorden hoe hij een opdracht gaat doen en vast te leggen wat hij dat uur af wil hebben. Verder ook nog door te bepalen wat voor beloning hij zichzelf geeft als hij een bepaald doel bereikt heeft.
- Leer hem hoe hij de kern kan ontdekken in een tekst en laat hem verwoorden waarom dat de kern is.
- Train zijn geheugen door hem ezelsbruggetjes te leren.
- Leer hem te werken met prioriteiten

Van Lieshout (2009) geeft aan dat de beste combinatie altijd een *meersporenbeleid* is: gericht op het kind (regelmatige medicijninname, zelfcontroletechnieken aanleren), op de leerkracht en op ouderbegeleiding (medicatietherapie, gedragstherapieën aanleren aan de opvoeders, met nadruk op permanente, consistente toepassing).

Voor de begeleiding van werkhoudingsproblemen bij kinderen baseert Timmerman (1995) zich op de zelfinstructiemethode van Meichenbaum, de methode met de 4 beertjes. Deze methode helpt zowel het kind als de begeleider om stap voor stap het denkproces te ontwikkelen. Volgens Timmerman (1995) is medicatieve therapie bij kinderen met ADHD pas echt doeltreffend als het in functie staat van een cognitieve therapie.

De zelfinstructiemethode van Meichenbaum bestaat volgens Timmerman (1995) uit 4 fasen die verbaal ingeoefend moeten worden en die visueel ondersteund moeten worden a.d.h.v. de beertjes van Meichenbaum. Hieronder een korte uitleg van de 4 fasen volgens Timmerman(1995):

Fase 1: Wat moet ik doen?

Dit is de fase waarin het kind de opdracht hoort of leest. Het is een heel belangrijke fase omdat elk detail, elk woord of cijfer zijn waarde heeft voor de uiteindelijke oplossing. Een kleine onnauwkeurigheid bij het lezen, even verstrooid bij het luisteren... kan de taak in de verkeerde richting sturen.

Fase 2: Hoe ga ik het doen?

In deze fase staat het kind stil bij de oplossingsmethode, nog vóór het daadwerkelijk aan de slag gaat. Als leerkracht kun je dit denkproces richten of bijsturen door het kind hardop zijn werkplan te laten formuleren.

Fase 3: Ik doe mijn werk. Gebruik ik mijn plan?

Met een logisch gestructureerd werkplan in zijn achterhoofd, kan het kind dit nu stap voor stap uitvoeren. Na een intense begeleiding in de twee vorige fasen, is nu het moment gekomen waarop het kind zelfstandig moet leren werken.

Fase 4: Hoe heb ik het gedaan?

Dit is de evaluatiefase. Het kind heeft de gewoonte om zijn werk te 'laten' evalueren en niet zozeer om het zelf na te kijken. Deze fase heeft eigenlijk een dubbele functie. Enerzijds controleert hij, aan de hand van de vraagstelling en het werkplan, of de oplossing correct is. Anderzijds is dit ook de fase die gedurende de hele taakuitvoering het kind leidt en stuurt als een 'monitor'.

Mijn begeleiding voor X

Naar aanleiding van de resultaten van de tijdsteekproeven en de gesprekken met X ben ik tot de conclusie gekomen dat ik voor mijn begeleiding gebruik ga maken van de literatuur die beschreven staat in Van Lieshout (2009) en Bruys (2007).

Ik heb hiervoor gekozen, omdat ik gemerkt heb tijdens de gesprekken en tijdsteekproef dat het voor X belangrijk is dat hij van te voren duidelijk weet wat de opdracht is. X heeft behoefte aan een duidelijke instructie. X geeft in de gesprekken aan dat wanneer de opdracht niet duidelijk is, hij niet kan beginnen. Volgens Van Lieshout (2009) is het voor kinderen met ADHD belangrijk dat je als leerkracht duidelijke, korte en enkelvoudige instructie geeft en de leerkracht moet na gaan of de instructie begrepen is bij de leerling. Voor mijn begeleiding ga ik dan ook gebruik maken van een verlengde instructie om na te gaan of de opdracht voor X begrepen is.

Daarnaast heb ik opgemerkt dat X een hoog percentage taakgericht gedrag liet zien tijdens de derde, vierde en vijfde tijdsteekproef. Dit gedrag kan veroorzaakt zijn doordat X excentriek gemotiveerd was. Hij had immers van de dokter te horen gekregen dat hij door de medicatie,

die hij sinds de derde tijdsteekproef gebruikt, minder afgeleid zou zijn en zich beter op zijn werk kon concentreren. Door deze gedachten liet X dit gedrag ook zien.

X ging zich gedragen naar de verwachting die de dokter uitsprak. Ik denk dat als X zelf verwachtingen gaat uitspreken, doelen gaat formuleren, hij gemotiveerder is en geconcentreerder kan werken dan wanneer hij dit niet doet.

Van Lieshout (2009) geeft aan dat het belangrijk is om het kind mede verantwoordelijk te maken voor zijn eigen leerproces, dit kan door de zelfcontrolemechanismen aan te leren. Een onderdeel van zelfcontrolemechanismen is het aanleren van selfmonitoringtechniek. De selfmonitoringtechniek leert het kind om zich beter te concentreren. Deze techniek gaat ervan uit dat het kind een doel stelt, dit doel bewaakt tijdens het werken en na afloop kijkt of hij dit doel bereikt heeft. Als het kind zijn doel bereikt heeft mag hij zichzelf belonen. Ik denk dat deze techniek een positief effect zal hebben op het verbeteren van het taakgerichte gedrag van X.

Om deze techniek aan te leren ga ik gebruik maken van onderdelen van de intensieve concentratietraining die Bruys (2007) beschrijft. Bruys (2007) geeft aan dat de intensieve concentratietraining geschikt is voor kinderen met concentratieproblemen. Uit de gerichte observatie en gesprekken met X blijkt dat hij moeite heeft om zich te concentreren. X is snel afgeleid en heeft daarom vaak zijn taak niet af. Het tempo van X is niet hoog, ook al laat X 80 % taakgericht gedrag zien. Bruys (2007) geeft aan gebruik te maken van gerichte instructie en oefeningen om dit aan te leren. Om de informatie en instructie duidelijk te maken is het volgens Bruys (2007) belangrijk om gebruik te maken van zowel verbale als visuele instructie a.d.h.v. pictokaartjes of houvastkaartjes. Voor de visuele instructie ga ik daarom gebruik maken van houvastkaartje, zodat X weet welke stappen hij moet doorlopen om zijn doel (vanuit de self-monitoring techniek) te bereiken. Daarnaast ga ik gebruik maken van een werkkaart volgens Bruys (2009), zodat X samen met mij zijn werk kan evalueren en kan zien of het doel, wat hij van te voren gesteld heeft, bereikt is. Bruys (2007) geeft aan dat het belangrijk is om bij het verwerken van zijn taak het kind succes te laten ervaren, want kinderen met concentratieproblemen zijn vaak al onzeker, faalangstig of gefrustreerd. Door deze werkkaart krijgt X een beter zicht op zijn leerproces, zal zijn zelfvertrouwen vergroten en zal zijn taakgericht gedrag verbeteren.

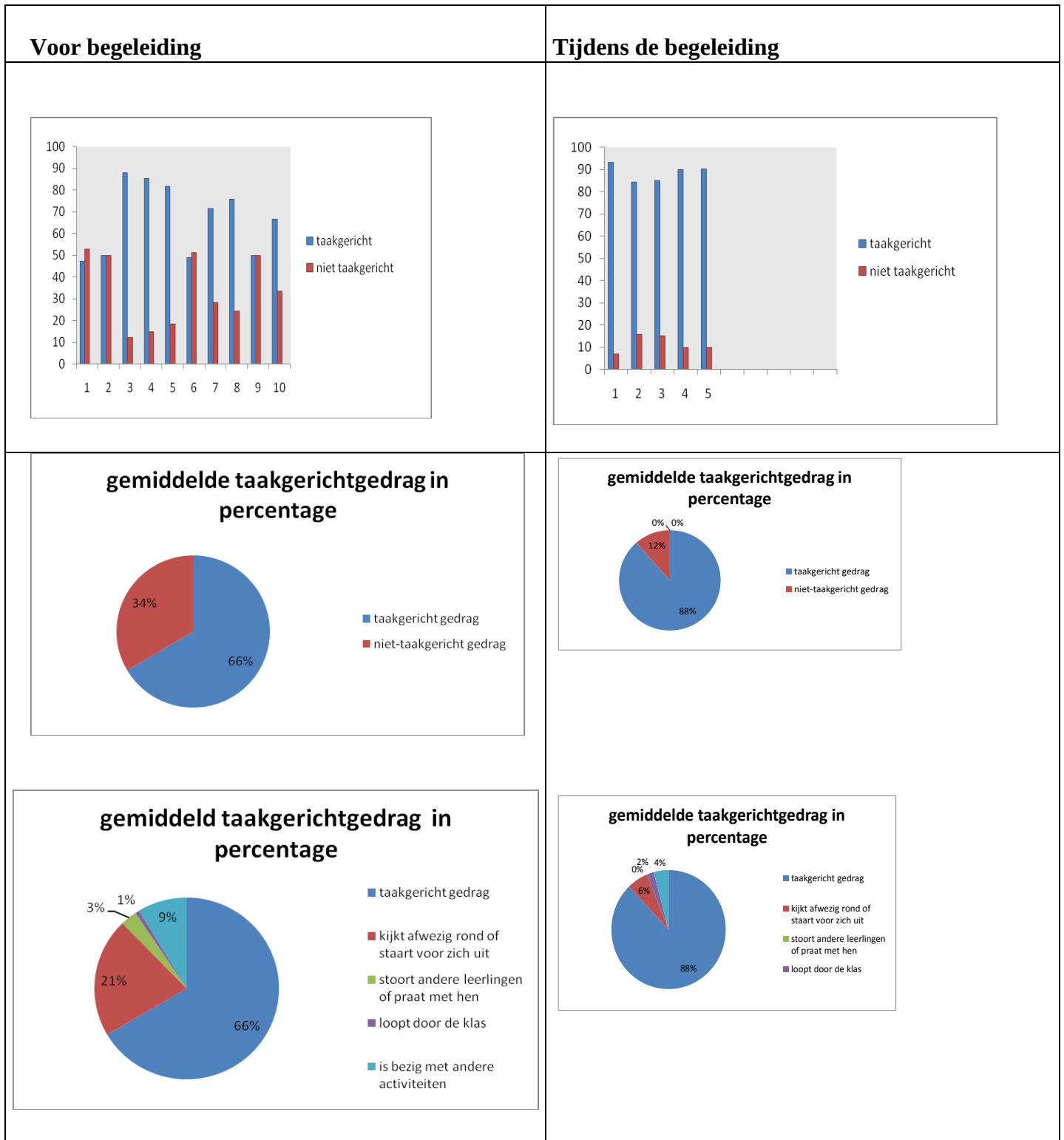
Voor de begeleiding van X die ik hierboven beschreef, heb ik een individueel handelingsplan opgesteld. Hiervoor verwijs ik u naar bijlage 5, waarin ik specifiek uitleg geef over hoe ik X in de klas ga begeleiden en hoe de houvastkaart en werkkaart eruit zien.

Conclusie

Dit hoofdstuk sluit ik af door mijn conclusie te geven over mijn onderzoek en daarnaast beantwoord ik mijn onderzoeksvraag.

Zoals ik in hoofdstuk 2 bij procesbeschrijving van het onderzoek aangaf, zou ik na mijn literatuurstudie mijn begeleiding gaan uitvoeren bij X om ervoor te zorgen dat zijn taakgericht gedrag verbeterd zou worden. Om te kijken of zijn taakgericht gedrag verbeterd is, zou ik tijdens de begeleiding opnieuw tijdsteekproeven uitvoeren om het verschil te bekijken, van voor en tijdens de begeleiding van mij.

Ik heb in totaal 5 tijdsteekproeven uitgevoerd, de uitwerking voor deze tijdsteekproeven verwijs ik naar bijlage 6. Deze heb ik uitgevoerd nadat ik al een maand X begeleid had. Ik was van plan er 10 uit te voeren, zoals ik in hoofdstuk 2 aangaf, maar vanwege omstandigheden (ziekte X) is mij dit niet gelukt. Ik zie een duidelijke verbetering van voor de begeleiding en tijdens mijn begeleiding. Hieronder in de tabel kun u dit verschil zien.

Zoals je kunt zien is het taakgericht gedrag van X met gemiddeld 20 % verbeterd. De begeleiding van mij heeft een positief effect gehad op het taakgericht gedrag van X. Ook tijdens de gesprekken met X merkte ik een verschil. Naast de gesprekken die ik met X voerde tijdens de begeleiding, heb ik 2 keer de vaste vragenlijst afgenomen. Ik was in eerste instantie van plan om na elke tijdsteekproef die ik uitvoerde een gesprek te voeren met X aan de hand van de vaste vragenlijst, maar ik vond dit te veel voor X omdat hij ook al na elke begeleiding

een werkkaart (evaluatie) moet invullen. Tijdens het gesprek met X a.d.h.v. de vaste vragenlijst gaf X aan dat hij het werken veel beter vond gaan. X gaf aan dat hij minder snel afgeleid was en beter wist wat hij steeds moet doen. X gaf aan dat hij de hulp van mij als zeer prettig ervoer. Ik zag daarnaast ook een positieve verbetering in zijn zelfvertrouwen en werkhouding. X had vaak zijn taak af, zijn doel werd bereikt en hij kreeg daardoor succeservaringen.

Als ik nu terug blik op mijn onderzoeksvraag:

“Hoe kan ik een kind met ADHD begeleiden om zijn taakgericht gedrag te verbeteren tijdens het zelfstandig werken?” dan kan ik daar nu een antwoord op geven.

In Van Lieshout (2009) staat beschreven dat kinderen met ADHD moeite hebben om taken af te maken, te organiseren, te ordenen en te plannen. Deze kinderen hebben concentratie- en aandachtsproblemen. Het is daarom logisch dat kinderen met ADHD moeite hebben om taakgericht te werken. Ook volgens Timmerman (1995) hebben kinderen met ADHD te kampen met een tekort aan aandachtsvermogen, wat aan de basis ligt van een goede werkhouding. Zoals u kunt zien bij de resultaten van de tijdsteekproef en gesprekken met X zie ik duidelijk dat X moeite heeft om zijn aandacht bij de taak te houden, zich te concentreren tijdens het zelfstandig werken en dan niet te letten op de leerkracht of de andere kinderen.

X geeft zelf ook aan dat hij snel afgeleid is door de kinderen om zich heen en door de leerkracht, waardoor X niet-taakgericht gedrag laat zien. Er zijn verschillende manieren om kinderen die ADHD hebben te begeleiden om hun taakgericht gedrag te verbeteren.

Volgens Bruys (2007) kun je kinderen met concentratieproblemen het beste begeleiden door gebruik te maken van een intensieve concentratietraining.

Volgens Van Lieshout (2009) kun je kinderen met ADHD begeleiden om hun taakgericht gedrag te verbeteren door structuur te bieden, het kind te betrekken als je het ziet afdwalen, het kind een rustige plaats te bieden, het kind de self-monitoringtechniek aan te leren, enz.

Ook kun je volgens Timmerman (1995) kinderen met ADHD begeleiden door gebruik te maken van de zelfinstructiemethode van Meichenbaum, de methode met de vier beertjes.

Zowel Timmerman (1995) als Van Lieshout (2009) geven aan dat de beste combinatie voor de begeleiding van kinderen met ADHD een medicatieve therapie en een cognitieve therapie is. Van Lieshout (2009) geeft daarnaast aan dat je bij de begeleiding ook de ouders en de leerkracht moet betrekken om op die manier de begeleiding zo effectief mogelijk te maken.

Tijdens mijn onderzoek begon X ook aan medicatie. Als u kijkt naar de resultaten van de tijdsteekproef voor de begeleiding van mij dan ziet u een groot verschil tussen de eerste 2 tijdsteekproeven, zonder medicatie, en de derde, vierde en vijfde tijdsteekproef met medicatie.

Toch ziet u ook dat hij tijdens de zesde en negende tijdsteekproef een terugval had en minder taakgericht gedrag liet zien. In de tijdsteekproeven na de begeleiding blijft X constant taakgericht gedrag vertonen. Ik denk dat de combinatie van medicatie en begeleiding van mij een positief effect heeft gehad op het taakgerichte gedrag van X.

Tijdens dit onderzoek heb ik ervaren dat de selfmonitoringtechniek, die beschreven staat in Van Lieshout (2009) en onderdelen van de intensieve concentratietraining van Bruys (2007), bij X dit een positief effect hebben op zijn taakgerichte gedrag. Door mijn begeleiding is het taakgericht gedrag van X met ongeveer met 20% verbeterd.

X kan nu geconcentreerder werken, is minder afgeleid en heeft meer zelfvertrouwen gekregen. X geeft daarnaast zelf aan dat hij de begeleiding van mij als prettig ervaart. X geeft aan dat hij door mijn extra begeleiding en instructie nu beter weet wat hij moet doen en hoe hij zijn doel kan bereiken. X heeft gezien wat hij zelf kan bereiken en hoe hij geconcentreerder kan werken. De stappen van zijn houvastkaart geven hem inzicht in hoe hij zijn taak moet doorlopen. De begeleiding die ik gegeven heb, zou ik in mijn ogen ook kunnen

toepassen bij andere kinderen met ADHD. Hierbij is het wel belangrijk om voor ogen te houden wat het kind zelf prettig vindt, daarbij te denken aan de manier van instructie, houvastkaart of juist picto's enz. Tijdens dit onderzoek heb ik mijn begeleiding vooral gericht op wat de onderwijsbehoeften (Clijsen 2007) van X zijn en hoe ik daar het beste bij aan kon sluiten. Ik heb door dit onderzoek veel begeleidingsmogelijkheden gezien en weet daarom nu ook beter hoe ik het taakgericht gedrag van kinderen met ADHD kan verbeteren tijdens het zelfstandig werken. Ik heb door dit onderzoek dan ook antwoord op mijn onderzoeksvraag gekregen.

In dit hoofdstuk heb ik de onderzoeksresultaten van de verschillende onderzoeksmiddelen besproken en heb ik in de conclusie antwoord gegeven op mijn onderzoeksvraag. In het volgende hoofdstuk zal ik vanuit een helicopterview gaan kijken naar mijn onderzoek.

Hoofdstuk 4 discussie/kritische kanttekening en aanbevelingen

In dit hoofdstuk zal ik aangeven welke plus- en relativiseringspunten ik kan opmerken wanneer ik vanuit een helicopterview naar mijn onderzoek kijk. Daarnaast zal ik aanbevelingen doen voor een vervolgonderzoek ten aanzien van mijn onderzoeksvraag en resultaten.

De pluspunten van mijn onderzoek

Als ik kijk naar de pluspunten van dit onderzoek dan ben ik tevreden over de manier waarop ik mijn onderzoek heb opgebouwd. Door te beginnen met het uitvoeren van tijdsteekproeven en die aan het eind te herhalen, kon ik zien wat het effect was van mijn begeleiding. Het onderzoeksmiddel gerichte observatie a.d.h.v. tijdsteekproeven was een uitstekend middel om het effect van mijn begeleiding te onderzoeken. Ik kon in de resultaten duidelijk zien hoeveel procent het taakgericht gedrag van X verbeterd was. Het invullen van het tijdsteekproefformulier ging mij ook gemakkelijk af. Het was een duidelijk formulier en ik kon al mijn bevindingen hierin kwijt.

Ook het onderzoeksmiddel gesprekken met X a.d.h.v. een vaste vragenlijst was een goed middel om inzicht te krijgen in hoe X zich voelt, denkt en zijn taak ervaart. Door deze gesprekken kreeg ik een beeld welke begeleiding X nodig had van mij om zo zijn taakgerichte gedrag te verbeteren.

Door het onderzoeksmiddel, de literatuurstudie, kreeg ik kennis over welke verschillende manieren ik kinderen met ADHD en werkhoudingsproblemen zou kunnen begeleiden. Door deze literatuurstudie kon ik uiteindelijk een behandeling opstellen voor X die tevens aansloot bij zijn onderwijsbehoeften die ik verkregen had a.d.h.v. de andere twee onderzoeksmiddelen. Wat ik binnen dit onderzoek fijn vond, was dat ik zelf actie kon ondernemen en kon kijken of die actie het gewenste resultaat opleverde. Ik heb door dit onderzoek niet alleen het kind geholpen ook heb ik mijn handelingsrepertoire uitgebreid en weet ik nu beter hoe ik kinderen zoals X kan helpen.

De relativiseringspunten van mijn onderzoek

Als ik kijk naar de relativiseringspunten van mijn onderzoek dan vind ik dat mijn onderzoeksmiddel “gesprek met X” minder effectief is dan dat ik van te voren gedacht had. Ik heb door dit onderzoeksmiddel wel een beeld gekregen hoe X denkt, maar ik merkte tijdens het gesprek dat X veel moeite had om de vragen te beantwoorden. Ik kreeg soms wel bijzondere antwoorden waar ik wat aan had in mijn onderzoek, maar over het algemeen kreeg ik hetzelfde soort antwoorden of antwoorden waar ik voor mijn onderzoek niks aan had. Ik denk dat dit ligt aan de open vragen die ik in mijn vragenlijst gebruikt heb. Kallenberg e.a. (2007) geeft wel aan dat je door open vragen een kind veel ruimte geeft om vrij antwoord te geven, maar ik merkte dat X dit wel moeilijk vond. Ik had bij X het gevoel dat hij vooral impulsief reageerde, wat hij op dat moment dacht, dat zei X, waardoor de antwoorden soms niet paste bij de vraag. (Dit past natuurlijk wel bij de diagnose ADHD die X heeft). Om dit op te lossen had ik wellicht in mijn vragenlijst ook gebruik moeten maken van gesloten vragen, waardoor X meer gestuurd werd om in een bepaalde richting antwoord te geven. X had hierdoor minder ruimte gekregen om impulsief te reageren, wat voor mijn onderzoek wellicht meer zou hebben opgeleverd.

Ik denk daarnaast ook dat ik hetzelfde resultaat had gekregen als ik minder gesprekken met X gevoerd zou hebben. Ik heb nu na elke tijdsteekproef een gesprek gevoerd met X. Ik merkte aan mijzelf en aan X dat dit te veel van het goede was. X gaf ook na een aantal keer aan “Juf moeten we al weer die vragen invullen”. Waarschijnlijk zou ik het aantal gesprekken met de helft kunnen verminderen of zou ik andere vragen moeten stellen om het onderzoeksmiddel effectiever te maken.

Als laatste wil ik nog even een kanttekening maken bij het onderzoeksmiddel gerichte observatie, tijdsteekproef. Wat ik als klein minpuntje van dit onderzoeksmiddel vind is dat ik alleen het gedrag van X kan benoemen in het onderzoeksmiddel en er niet achter kan komen waar X op dat moment aan denkt. Ik zie bijvoorbeeld dat X voor zich uit staart, maar ik weet niet of hij naar iets kijkt (niet-taakgericht gedrag) of dat hij nadenkt over de som (taakgericht gedrag). Ik had in mijn onderzoek hier wellicht ook aandacht aan moeten besteden, zodat ik nog betrouwbaarder het gedrag van X kon interpreteren bij de tijdsteekproef. Ik had bijvoorbeeld met X een gesprek kunnen voeren over wat voor X taakgedrag is en hoe dat er bij hem uit ziet. Waarschijnlijk zal dit te hoog gegrepen zijn voor X, omdat hij het al moeilijk vindt om aan te geven wat er in zijn hoofd allemaal speelt.

Aanbevelingen voor vervolg onderzoek

Als ik een vervolg onderzoek zou moeten aanbevelen ten aanzien van mijn onderzoeksvraag en resultaten dan zou ik het onderzoek groter opzetten. Ik heb mij in dit onderzoek gericht op een kind. Alleen bij dit kind heb ik tijdsteekproeven en gesprekken gevoerd. Ik ben erg benieuwd of de begeleiding die ik aan X gegeven heeft ook effect heeft op andere kinderen met werkhoudingproblemen. Voor een vervolg onderzoek zou ik het groter willen aanpakken, dus bij meerdere kinderen tijdsteekproeven en begeleiding uitvoeren en kijken of dit ook een positief effect oplevert.

Ook zou ik voor een vervolg onderzoek willen kijken wat het effect is van mijn begeleiding op langere termijn. Zou X ook nadat ik gestopt ben met de begeleiding hetzelfde percentage taakgericht gedrag laten zien als met de begeleiding. Ik vraag mij af of X ook zonder mijn begeleiding stappen kan ondernemen waardoor hij taakgericht gaat werken. Of zou X altijd deze begeleiding nodig hebben om zo'n taakgericht gedrag te laten zien. Volgens Timmerman (1995) is het belangrijk om de begeleiding regelmatig te herhalen, omdat kinderen met ADHD het vlug vergeten en in nieuwe situaties het geleerde niet kunnen toepassen, zoals een doorsnee kind. Ik ben daarom erg benieuwd of dat ook voor X geldt.

Ook zou ik een vervolg onderzoek willen richten op het effect is van het wel of niet gebruiken van medicatie in combinatie met cognitieve begeleiding. X heeft tijdens mijn onderzoek gebruik gemaakt van medicatie, Ritalin waardoor hij zich wellicht beter kon concentreren op zijn taak. Toch gebruiken er ook veel kinderen met ADHD geen medicatie, omdat ouders hier vaak huiverig tegenover staan.

Van Lieshout (2009) geeft aan dat de beste combinatie altijd een *meersporenbeleid* is: gericht op het kind (regelmatige medicijninname, zelfcontroletechnieken aanleren), op de leerkracht en op ouderbegeleiding (medicatietherapie, gedragtherapie aanleren aan de opvoeders, met nadruk op permanente, consistente toepassing). Ik ben erg benieuwd of mijn begeleiding dan ook effect heeft op kinderen met ADHD zonder medicatie.

Literatuurlijst

- Bakker- Beens D, Gieling C, Meughevel L. van de (1995) *Voor gedrag een 8, een modulair pakket voor aanpak van gedragsproblemen in het basis- en speciaal onderwijs*, Berkhout, Nijmegen
- Bruys Buys, M. T.(2007) *Werkhoudingsproblemen, intensieve concentratieproblemen* HBuitgevers, Baarn
- Clijsen, A. (2007), *Handreiking 1-zorgroute voor leerkrachten en intern begeleiders in het primair onderwijs*, WSNS plus en KPC groep
- Jeninga J (2004)*professioneel omgaan met gedragsproblemen, praktijkboek voor het primair onderwijs*, HBuitgevers, Baarn
- Kallenberg T, Koster B, Onstenk J, Scheepsma W (2007) *Ontwikkeling door onderzoek, Een handreiking voor leraren*, ThiemeMeulenhoff, Utrecht/Zutphen
- Lieshout, T. van (2009) *Pedagogische adviezen voor speciale kinderen, een praktisch handboek voor professionele opvoeders, begeleiders en leerkrachten*, Bohn Stafleu van Loghum, Houten
- Timmerman. K(1995) *Kinderen met aandachts- en werkhoudingsproblemen*, uitgeverij Acco, Leuven

Bijlage 1: tijdsteekproef

Tijdsteekproef-formulier				
Observator: Naam leerling: Groep: Datum observatie:		Categorie	Aantal	Procenten
		Ta		
		Kij		
		Sto		
		Lo		
		An		
		Totaal		100%
Min	Na 20 sec.	Na 40 sec.	Na 60 sec.	Opmerkingen
1	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
2	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
3	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
4	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
5	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
6	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
7	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
8	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
9	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
10	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
11	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
12	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
13	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
14	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
15	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
16	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
17	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
18	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
19	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
20	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	

Toelichting:

Bij het nemen van deze tijdsteekproef scoort de observator – gedurende de verwerkingsfase/ uitvoerfase – om de 20 seconden wat de leerling doet. Dat is 3 scores per minuut. Na afloop is het percentage van de tijd te berekenen dat de leerling taakgericht bezig was.

De volgende categorieën kunnen gescoord worden:

- Ta:** werkt taakgericht
- Kij:** kijkt afwezig rond of staart voor zich uit
- Sto:** stoort andere leerlingen of praat met hen
- Lo:** loopt door de klas
- An:** is bezig met andere activiteiten

Procedure

- a. Wanneer de leraar opdracht heeft gegeven aan het werk te gaan, of de individuele hulp aan de leerling heeft beëindigd, begint de observatie. De stopwatch wordt ingedrukt (of maak gebruik van de tijdteller van de camera bij een video-opname). De observator wacht tot de teller 20 seconden na de hele minuut aangeeft.
- b. Hij stelt vast wat de leerling die seconde doet.
- c. Hij zet een cirkel om de categorie die het beste het gedrag van de leerling op de twintigste seconde aangeeft: Ta, Kij, Sto, Lo of An.
- d. Hij wacht tot de teller 40 seconden na de hele minuut aangeeft en herhaalt stap b en c.
- e. Idem bij 60 seconden.
- f. De observator herhaalt deze procedure zo lang als de periode duurt waarin de zelfstandige verwerking verwacht wordt.
- g. Er wordt geen taakgedrag gescoord wanneer leerling en leraar overleg hebben.

Verwerking

Werkwijze omrekening en verwerking gegevens.

- a. De observator bepaalt het totaal aantal gemaakte observaties per categorie.
- b. Hij bepaalt het totaal aantal gemaakte observaties.
- c. Hij deelt het aantal van elke categorie door het totaal aantal en vermenigvuldigt dit met 100.

Interpretatie

De interpretatie kan antwoord geven op de volgende vragen:

1. Gedurende hoeveel procent van de tijd, bedoeld voor de zelfstandige verwerking van de leerstof, was de leerling taakgericht?
2. Nam de taakgerichtheid van de leerling toe (in vergelijking met de vorige steekproef)?
3. Welke vormen van niet-taakgericht gedrag vertoont de leerlingen wel/ niet?

Over het algemeen geldt dat leerlingen die ongeveer 70% van de tijd taakgericht werken (landelijk gezien) een aanvaardbaar gemiddelde halen.

Opmerking:

Dit observatie formulier is uitermate geschikt om het effect van een bepaalde aanpak te meten.

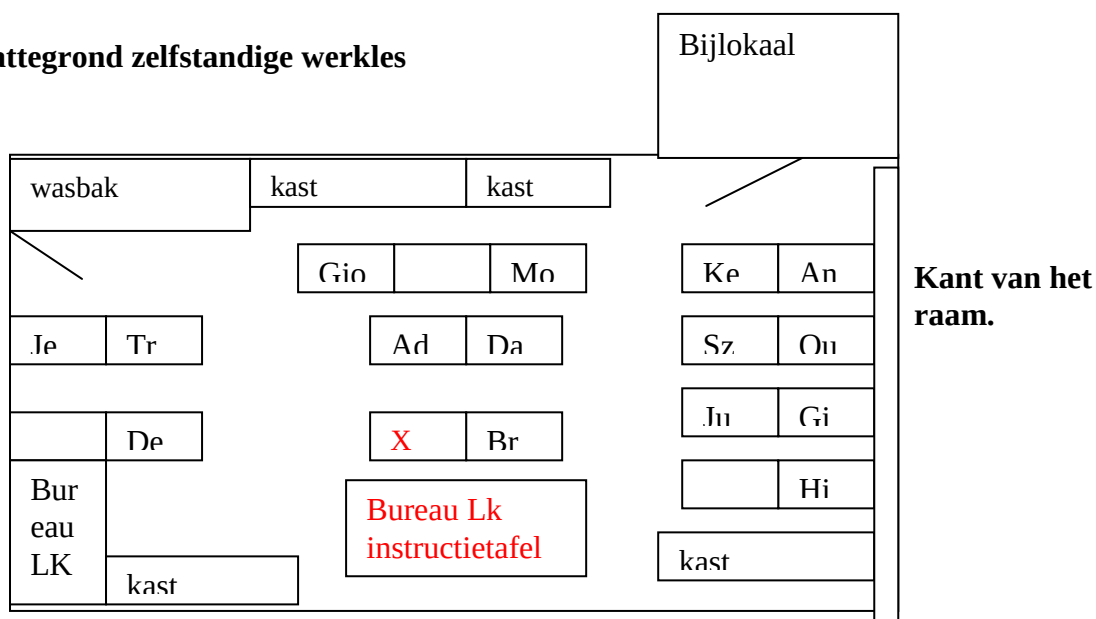
Bijlage 2: vragenlijst

Vragen die ik aan kind X wil stellen na het zelfstandig werken:

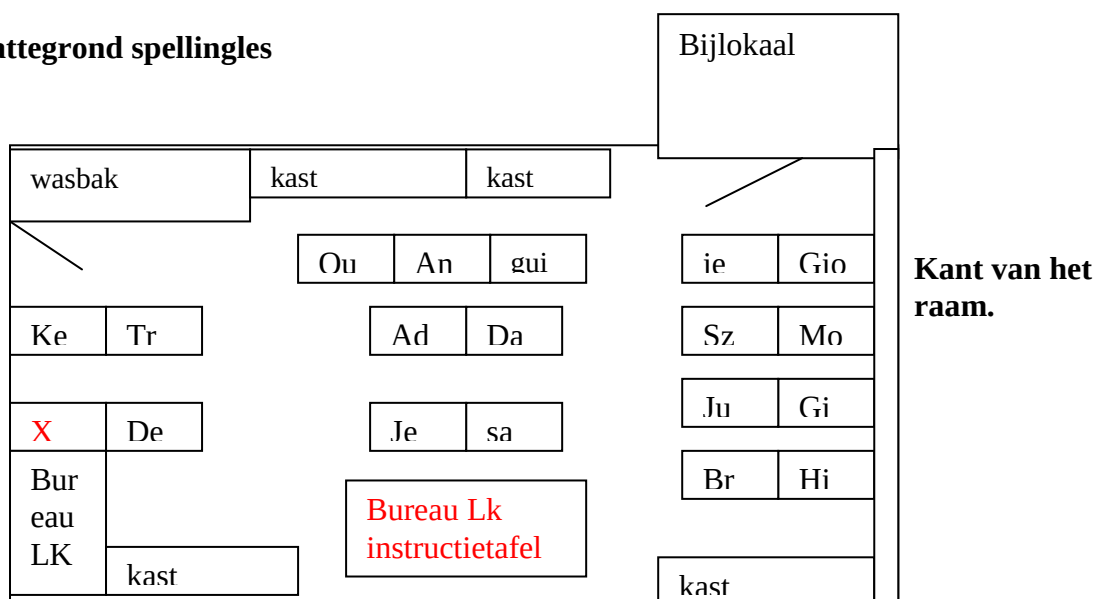
1. Wat vond je van de opdracht?
2. Kon je meteen aan de slag met de opdracht na de instructie van de leerkracht?
3. Wist je wat je moest doen? Kun je dat aan mij vertellen?
4. Wat vond je moeilijk? Waarom vond je dat moeilijk?
5. Wat vond je makkelijk? Waarom vond je dat makkelijk?
6. Wat vond je leuk om te doen? Waarom vond je dat leuk?
7. Wat vond je niet leuk om te doen? Waarom vond je dat niet leuk om te doen?
8. Wat vond je van de hulp?
9. Wat vond je fijn aan de hulp?
10. Wat zou je de volgende keer anders willen?

Bijlage 3: plattegronden zelfstandig werken in verschillende lessen

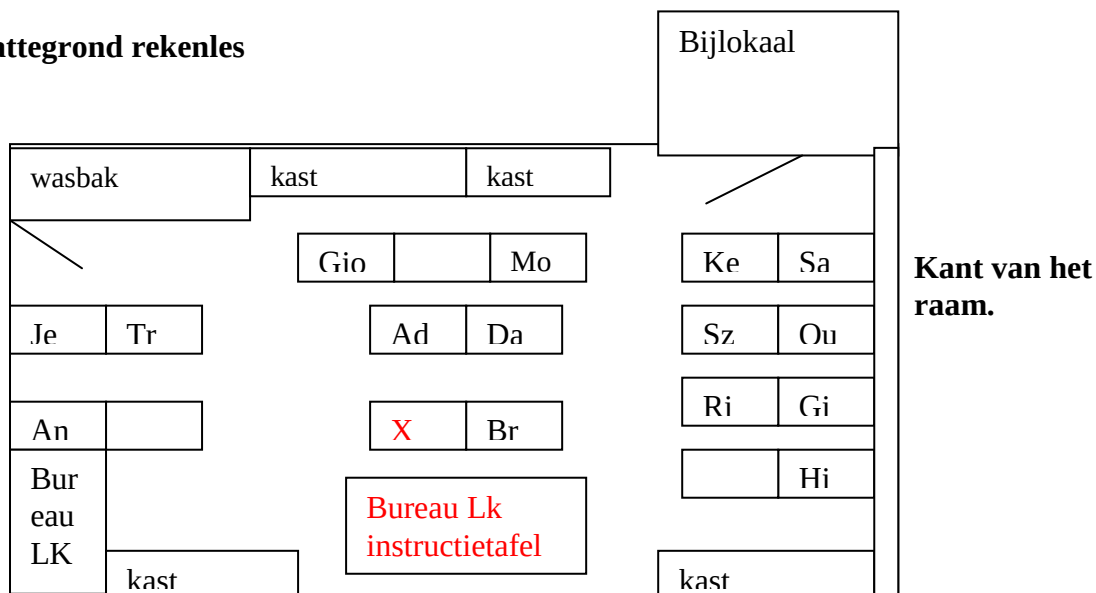
Plattegrond zelfstandige werkles

Plattegrond spellingles

Plattegrond rekenles

Bijlage 4: tijdsteekproeven en gesprekken voor de begeleiding van X

Eerste tijdsteekproef: situatieschets van observatie van 14-01-2010

De kinderen hebben van mij eerst een instructie gekregen over woorden met e en ee. Daarna heb ik de opdrachten die ze in hun schrift moeten maken besproken. Aan het einde van de instructie vraag ik of de kinderen weten wat ze moeten doen. De kinderen geven aan te weten wat ze moeten doen en kunnen zelfstandig verder werken.

De kinderen moeten 1 bladzijde maken in hun spellingschrift, de opdrachten zijn vooraf mondeling besproken. Wat de kinderen moeten maken staat niet op het bord.

X zit tijdens de spellingles op een andere plek i.v.m. de organisatie (zie hoofdstuk 2 plattegrond). Tijdens de spellingles zijn er twee niveaus. In niveau 1 zitten zeven kinderen, in niveau 2 zitten er elf. De les ziet er als volgt uit. Eerst krijgen de kinderen uit niveau 2 instructie, terwijl niveau 1 opdrachten afmaak van de vorige les of de opdrachten van deze les bekijkt. Daarna krijgen de kinderen uit niveau 1 instructie en gaan de kinderen uit niveau 2 zelfstandig aan hun opdrachten werken. Nadat niveau 1 instructie heeft gehad, gaan deze kinderen ook zelfstandig aan de slag. Aan het einde van de les reflecteer ik tegelijkertijd met alle kinderen op de les.

Tijdsteekproef-formulier				
Observator: Rosanne Evers Janssen		Categorie	Aantal	Procenten
Naam leerling: X		Ta	17	47.22%
Groep: 5		Kij	12	33.33%
Datum observatie: 14-01-2010		Sto	5	13.88%
Les: spelling		Lo		0%
		An	2	5.55%
		Totaal	36	100%
Min	Na 20 sec.	Na 40 sec.	Na 60 sec.	Opmerkingen
1	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	X kijkt naar de Lk die uitleg geeft aan een ander kind
2	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
3	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	X praat met zijn buurvrouw
4	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	X kijkt richting leerkracht
5	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	X kijkt naar andere kinderen
6	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	X rommelt in zijn la
7	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
8	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	X kijkt richting de leerkracht die rond loopt
9	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	X praat met zijn buurvrouw
10	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	X praat met zijn buurvrouw
11	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
12	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	

Gesprek met X na het zelfstandig werken

Hieronder kun je de vragen lezen die ik aan X gesteld heb met de antwoorden die X mij gaf. De antwoorden die X gaf heb ik blauw gekleurd.

1. Hoe vond je de opdracht gaan?
Redelijk, vond het af en toe wel lastig.
2. Kon je meteen aan de slag met de opdracht na de instructie van de leerkracht?
Nee, ik werd een beetje afgeleid door de andere kinderen om mij heen.
3. Wist je wat je moest doen? Kun je dat aan mij vertellen?
Ik moest een bladzijde maken in mijn spellingschrift.
4. Wat vond je moeilijk? Waarom vond je dat moeilijk?
Ik vond de opdrachten wel een beetje moeilijk, ik snapte niet alles.
5. Wat vond je makkelijk? Waarom vond je dat makkelijk?
Opdracht 1 vond ik wel makkelijk.
6. Wat vond je leuk om te doen? Waarom vond je dat leuk?
Opdracht 1 vond ik wel leuk om te maken, want die snapte ik.
7. Wat vond je niet leuk om te doen? Waarom vond je dat niet leuk om te doen?
Weet ik niet.
8. Wat vond je van de hulp?
Ik had wel meer hulp van de leerkracht nodig, want ik snapte niet alles.
9. Wat vond je fijn aan de hulp?
Weet niet.
10. Wat zou je de volgende keer anders willen?
Ik zou meer hulp van de leerkracht willen, want ik snapte niet alles. En ik heb een wat rustigere plek nodig, want ik kon me niet zo goed concentreren, omdat de andere kinderen aan het praten waren.

Tweede tijdsteekproef: Situatieschets van de observaties van 15-01-2010

Voordat de kinderen zelfstandig moeten gaan werken legt de leerkracht uit wat ze moeten gaan maken. De kinderen krijgen de volgende opdrachten:

- Eén bladzijde maken van het schrijfschrift
- De kleurplaat voor het broertje van S afmaken
- taalopdracht maken, verhaal in de goede volgorde zetten en zinnen opschrijven, de zinnen staan op het bord
- rekenopdracht, werkblad honderdveld

De opdrachten heeft de leerkracht op het bord geschreven, zodat de leerlingen kunnen zien wat ze moeten doen. De leerkracht heeft ook van te voren uitgelegd wat de regels zijn. De

kinderen mogen geen vragen stellen aan en ze moeten zelfstandig de werkjes maken. Terwijl de kinderen zelfstandig aan het werk zijn, zullen er groepjes kinderen naar voren worden geroepen die samen met de leerkracht een opdracht gaan maken, dit alles gebeurt aan de instructietafel voorin de klas. Alle kinderen komen aan de beurt.

Tijdsteeekproef-formulier				
Observator: Rosanne Evers Janssen		Categorie	Aantal	Procenten
Naam leerling: X Groep: 5 Datum observatie: 15-1-2010 Les: zelfstandig werken	Ta		42	50%
	Kij		28	33.33%
	Sto			
	Lo			
	An		14	16.67%
	Totaal		84	100%
Min	Na 20 sec.	Na 40 sec.	Na 60 sec.	Opmerkingen
1	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Lk roept kinderen bij hem, hij kijkt hierna.
2	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Hij lacht in zich zelf ongeveer 20 sec
3	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Er komt een kind binnen van de andere klas, hij kijkt naar hem
4	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
5	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Zoekt zijn gum in z'n la, gumt zacht in zijn schrift.
6	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Gumt zacht, zoekt iets in zijn la
7	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
8	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Kijkt richting leerkracht die met een groepje een opdracht maakt.
9	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
10	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Steekt een vinger op
11	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Vinger is nog steeds omhoog
12	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Gumt in zijn schrift
13	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
14	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
15	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Klaar met zijn schrijf opdracht
16	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Zoekt contact met mij, hij heeft een vraag, ik gebaar dat hij zijn schrift weg moet leggen.
17	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Beginnt met zijn kleuropdracht
18	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
19	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
20	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
21	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Pakt een dopje op dat zijn achterbuurman heeft laten valen.
22	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	

23	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
24	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
25	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
26	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
27	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
28	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Hij wordt geroepen door de leerkracht om bij hem te komen Hij heeft 2 van de 4 opdrachten af

Gesprek met X na het zelfstandig werken

Hieronder kun je de vragen lezen die ik aan X gesteld heb met de antwoorden die hij gaf. De antwoorden die X gaf heb ik blauw gekleurd.

1. Hoe vond je de opdracht gaan?

Redelijk, ik werd een beetje afgeleid door de kinderen die bij de leerkracht zaten. Ik heb niet alles af.

2. Kon je meteen aan de slag met de opdracht na de instructie van de leerkracht?

Ja.

3. Wist je wat je moest doen? Kun je dat aan mij vertellen?

Ik moest een blad schrijven in mijn schrijfschrift en voor het broertje van S een tekening afmaken.

4. Wat vond je moeilijk? Waarom vond je dat moeilijk?

Ik vond het niet zo moeilijk

5. Wat vond je makkelijk? Waarom vond je dat makkelijk?

Ik vond de tekening voor het broertje van S wel makkelijk. ik vond het makkelijk, omdat het goed ging.

6. Wat vond je leuk om te doen? Waarom vond je dat leuk?

Het maken van de tekening voor het broertje van S en het schrijven.

7. Wat vond je niet leuk om te doen? Waarom vond je het niet leuk om te doen?

Ik vond alles leuk

8. Wat vond je van de hulp?

Beetje goed, ik wist wel wat ik moest doen, maar ik werd een beetje afgeleid door de leerkracht, die praat zo hard. Ik kon me niet concentreren.

9. Wat vond je fijn aan de hulp?

Dat ik wist wat ik moest doen.

10. Wat zou je de volgende keer anders willen?

Dat de leerkracht niet zo hard praat, want zo kan ik me niet concentreren. En dat ik de volgende keer mijn werk af heb, want ik vond het wel jammer dat het tijd was.

Derde tijdsteekproef: Situatieschets van de observatie van 28-01-2010: spelling

Nadat ik de kinderen instructie gegeven heb en de opdrachten die ze moeten maken besproken heb, gaan de kinderen zelfstandig aan de slag. De kinderen moeten 1 bladzijde van hun spellingschrift maken. X zit op een andere plek dan zijn eigen plaats (zie plattegrond bij hoofdstuk 2) hij zit op zijn vaste spellingsplaats. Wanneer de kinderen zelfstandig werken, loop ik rond en help ik de kinderen die vragen hebben. Tijdens deze les mogen de kinderen niet met andere kinderen praten. Ze mogen wel vragen aan mij stellen.

Tijdsteekproef-formulier				
Observer: Rosanne Evers Janssen		Categorie	Aantal	Procenten
Naam leerling: X		Ta	29	87.87%
Groep: 5		Kij	3	9.09%
Datum observatie: 28-1-2010		Sto		
Les: spelling		Lo		
		An	1	3.03%
		Totaal	33	100%
Min	Na 20 sec.	Na 40 sec.	Na 60 sec.	Opmerkingen
1	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
2	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
3	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Praat met buurvrouw over de taak
4	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
5	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
6	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
7	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
8	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Lk wordt boos op ander kind
9	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
10	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Buurvrouw is met achter-buurvrouw aan het praten.
11	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Hij heeft 1 opdracht van het blad nog niet af.

Gesprek met X na het zelfstandig werken van 28-01-2010

Hieronder kun je de vragen lezen die ik aan X gesteld heb met de antwoorden die X gaf. De antwoorden die X gaf heb ik blauw gekleurd.

1. Hoe vond je de opdracht gaan?

Leuk, ik heb alle drie de opdrachten af. Met de laatste opdracht was ik begonnen.

2. Kon je meteen aan de slag met de opdracht na de instructie van de leerkracht?

Ja.

3. Wist je wat je moest doen? Kun je dat aan mij vertellen?
Ja, ik moest dingentjes invullen en als ik niet wist wat ik moest doen, lees ik de opdracht nog een keer.

4. Wat vond je moeilijk? Waarom vond je dat moeilijk?
Niks, ik wist wat ik moest doen.

5. Wat vond je makkelijk? Waarom vond je dat makkelijk?
Ik vond het makkelijk om woordjes in te vullen met o of oo.

6. Wat vond je leuk om te doen? Waarom vond je dat leuk?
Ik vond het leuk om de woordjes in te vullen, dit ging goed.

7. Wat vond je niet leuk om te doen? Waarom vond je het niet leuk om te doen?
Niks, ik vond alles leuk.

8. Wat vond je van de hulp?
Ik vond de hulp goed. Ik wist wat ik moest doen.

9. Wat vond je fijn aan de hulp?
Dat ik meteen na de instructie aan de slag kon.

10. Wat zou je de volgende keer anders willen?
Dat ik iets sneller zou kunnen schrijven. Ik heb pijn aan mijn hand gekregen van het schrijven en hierdoor heb ik de laatste opdracht niet kunnen maken.

Vierde tijdsteekproef: Situatieschets van de observaties van 28-01-2010: rekenen

Nadat de leerkracht de rekeninstructie heeft gegeven, mogen de kinderen zelfstandig aan de slag in het werkboek van rekenen.

De kinderen moeten de volgende opdrachten, in deze volgorde, maken:

1. blz. 88
2. blz. 90
3. blz. 86
4. blz. 87

Dit lijstje stond ook zo op het bord.

Tijdsteekproef-formulier				
Observator: Rosanne Evers Janssen		Categorie	Aantal	Procenten
Naam leerling: X		Ta	87	85.29%
Groep: 5		Kij	7	6.86%
		Sto	1	0.98%
		Lo	3	2.94%
		An	4	3.92%
Datum observatie: 28-1-2010		Totaal	102	100%
Les: rekenen				
Min	Na 20 sec.	Na 40 sec.	Na 60 sec.	Opmerkingen
1	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Kijkt naar de buurvrouw
2	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	

3	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
4	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	X is aan het bladeren in zijn boek. Leerkracht helpt hem met vinden van bladzijde
5	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
6	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
7	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
8	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
9	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
10	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Lopen kinderen langs zijn tafel
11	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
12	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Leerkracht blijft naast hem staan, X kijkt niet op.
13	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
14	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Heeft zijn sjaal voor zijn mond en kijkt op.
15	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
16	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
17	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Bonkt met zijn potlood tegen zijn hoofd
18	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
19	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
20	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Kind H loopt langs zijn tafel en gaat bij de leerkracht aan tafel zitten. hij krijgt uitleg.
21	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
22	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
23	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
24	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Lopen verder schillende kinderen langs
25	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Bladert in zijn boek en kijkt richting het bord, heeft daarna de goede bladzijde voor zich en kijkt er naar
26	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
27	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Beweegt met zijn hele lichaam, het lijkt erop dat hij blij is
28	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Kijkt richting de leerkracht, die helpt op dat moment een kind
29	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
30	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
31	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
32	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Potlood valt op de grond, zoekt wat in zijn la, praat met de buurvrouw
33	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	

34	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	X staat op, zit weer en loopt dan naar de leerkracht. Hij wacht want andere kinderen staan voor hem, dan geeft de leerkracht aan dat we gaan stoppen en X loopt terug naar zijn tafel. <i>Hij heeft 2 van de 4 bladzijdes af, met de derde bladzijde was hij begonnen.</i>
----	------------------	------------------	------------------	---

Gesprek met X na het zelfstandig werken van 28-01-2010

Hieronder kun je de vragen lezen die ik aan X gesteld heb met de antwoorden die X gaf. De antwoorden die X gaf heb ik blauw gekleurd.

Tijdens het gesprek had ik X's werkboek meegenomen, zodat hij wellicht beter antwoord kon geven op mijn vragen.

1. Wat vond je van de opdracht?

Ik heb blz 88 en 90 gemaakt. (Ik herhaal de vraag nogmaals omdat ik merk dat X de vraag niet goed begreep). **Ik vond het wel oké gaan.**

2. Kon je meteen aan de slag met de opdracht na de instructie van de leerkracht?

Ja, ik kon meteen aan de slag.

3. Wist je wat je moest doen? Kun je dat aan mij vertellen?

Ja, ik wist dat ik blz 88, blz 90 en blz 86 moest maken. Bij blz 90 moest je kijken wat 8, 9 en 12 bij elkaar was. Ik wist wat ik moest maken, omdat ik goed geluisterd had naar de meester. (Ik vroeg of hij ook naar het bord had gekeken, want daar stond het ook op) X gaf aan dat hij niet op het bord had gekeken.

4. Wat vond je moeilijk? Waarom vond je dat moeilijk?

Ik vond blz. 90 moeilijk en dan de opdrachten van 9 bij elkaar. En blz 86 vond ik ook moeilijk, omdat ik goed moest kijken of ik het erbij of eraf moest doen. (na het gesprek heb ik zijn werk gecontroleerd en hij had inderdaad veel fouten bij blz 90 opdrachten 9 erbij, de rest had hij goed gemaakt)

5. Wat vond je makkelijk? Waarom vond je dat makkelijk?

Ik vond de opdracht van blz 88 makkelijk, want die kon ik zo maken.

6. Wat vond je leuk om te doen? Waarom vond je dat leuk?

Alle drie de opdrachten vond ik leuk. Ik wil je wel de opdrachten laten zien. Hij pakt het schrift en laat de opdrachten aan mij zien. Hij laat de opdrachten zien die hij gemaakt heeft.

7. Wat vond je niet leuk om te doen? Waarom vond je het niet leuk om te doen?

Niks, ik vind rekenen leuk.

8. Wat vond je van de hulp?

Ik had geen hulp nodig. Ik wist wat ik moest doen, omdat meneer H dat gezegd had.

9. Wat vond je fijn aan de hulp?

/

10. Wat zou je de volgende keer anders willen?

Niks, ik kan beter werken, omdat ik niet afgeleid ben door de andere. De dokter zei tegen mij dat ik minder afgeleid zou zijn en me beter kan concentreren op mijn werkjes als ik de pilletjes slik.

Vijfde tijdsteekproef: Situatieschets van de observaties van 29-01-2010: zelfstandig werken

Voordat de kinderen zelfstandig moeten gaan werken legt de leerkracht uit wat ze moeten gaan maken. De kinderen krijgen de volgende opdrachten:

- 1 bladzijde maken van het schrijfschrift
- rekenopdracht, werkblad honderdveld
- tekenen

De opdrachten worden eerst uitgedeeld, zodat de kinderen tijdens het zelfstandig werken niet hoeven te lopen. De kinderen mogen pas beginnen wanneer iedereen alle opdrachten op zijn tafel heeft liggen. De leerkracht geeft aan hoe de kinderen de opdrachten op hun tafel moeten leggen, zodat ze er geen last van hebben als ze de opdrachten moeten maken.

De leerkracht heeft de opdrachten niet op het bord geschreven. De leerkracht heeft van tevoren uitgelegd wat de regels zijn. De kinderen mogen geen vragen stellen aan de leerkracht en ze moeten zelfstandig het werkje maken. Hij hangt een plaatje op het bord wat betekent dat je niet mag praten. Terwijl de kinderen zelfstandig aan het werk zijn zullen er groepjes kinderen naar voren worden geroepen die samen met de leerkracht een opdracht gaan maken, dit alles gebeurt aan de instructietafel voorin de klas. Alle kinderen komen aan de beurt.

Tijdsteekproef-formulier				
Observator: Rosanne Evers Janssen		Categorie	Aantal	Procenten
Naam leerling: X		Ta	53	81.53%
Groep: 5		Kij	6	9.23%
Datum observatie: 29-1-2010		Sto	1	1.53%
Les: zelfstandig werken		Lo	1	1.53%
		An	4	6.15%
		Totaal	65	100%
Min	Na 20 sec.	Na 40 sec.	Na 60 sec.	Opmerkingen
1	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
2	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
3	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Kijkt richting de leerkracht
4	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
5	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
6	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Steekt zijn vinger op, zoekt aandacht van mij,

				hij heeft naar mijn idee een vraag over zijn schrift
7	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Hij blijft vragen naar mij, doet dit wel in stilte, hij gebaard alleen maar. Uiteindelijk kom ik naar hem toe en hij vraagt of hij nog een bladzijde mag schrijven. Ik geef aan dat dit niet kan. Ik loop weer weg. Hij kijkt in zijn schrijfschrift die hij daarvoor al weggelegd had.
8	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
9	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
10	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
11	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	De kinderen die bij de leerkracht zaten gaan naar hun plek en een ander groepje kinderen gaat daar zitten.
12	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
13	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Is tussendoor veel aan het gummen.
14	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Is tussendoor veel aan het gummen
15	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
16	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Is tussendoor veel aan het gummen
17	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Praat met zijn buurvrouw
18	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Legt zijn kleuropdracht naast zijn rekenopdracht waar hij mee bezig is. Hij is klaar met zijn rekenwerk, legt dit weg en pakt een kleurpotlood uit zijn la.
19	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Pakt steeds uit zijn la een kleurpotlood, i.p.v. het hele bakje
20	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
21	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Loopt naar de buurman, wilt wat laten zien.
22	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	De kinderen die bij de leerkracht zaten lopen weg. De leerkracht geeft aan dat de kinderen die nog niet geweest zijn bij hem mogen komen. X staat op en loopt naar de leerkracht toe.

Gesprek met X na het zelfstandig werken van 29-01-2010

Hieronder kun je de vragen lezen die ik aan X gesteld heb met de antwoorden die X gaf. De antwoorden die X gaf heb ik blauw gekleurd.

1. Wat vond je van de opdracht?
Ik vond het best goed gaan. Het ging gemakkelijk.
2. Kon je meteen aan de slag met de opdracht na de instructie van de leerkracht?
Ja.
3. Wist je wat je moest doen? Kun je dat aan mij vertellen?
Ja, ik weet niet. Ik moest tekenen, op de getallenlijn cijfers schrijven en ik moest 1 bladzijde schrijven in mijn schrijfschrift. Ik wilde schrijven helemaal af hebben. Ik moest nog een bladzijde en dan zou ik een nieuw schrift krijgen.
4. Wat vond je moeilijk? Waarom vond je dat moeilijk?
Ik vond niks moeilijk. Ik had wel pijn aan mijn hand. Ik heb bij het schrijven altijd pijn aan mijn hand. Hoor maar(hij beweegt zijn hand), je hoort het gekraak.
5. Wat vond je makkelijk? Waarom vond je dat makkelijk?
Niks, het was makkelijk en niks was moeilijk. Het zit er een beetje tussen in.
6. Wat vond je leuk om te doen? Waarom vond je dat leuk?
Ik vond het leuk om te schrijven, omdat ik bijna mijn boekje uit heb.
7. Wat vond je niet leuk om te doen? Waarom vond je het niet leuk om te doen?
Ik vond niet zo leuk dat ik mijn vinger opgestoken had en niemand mijn vraag kon beantwoorden. En wist ik niet zo goed wat ik moest doen. En toen jij zei dat ik niet de laatste bladzijde mocht maken werd ik wel treurig. Ik vond het jammer dat ik niet mijn boekje uit kon maken.
8. Wat vond je van de hulp?
Mijn vraag werd eerst niet beantwoord door de leerkracht. Dat vond ik niet zo fijn.
9. Wat vond je fijn aan de hulp?
Ik heb altijd moeite met kiezen en nu niet, omdat meneer H had gezegd waar je mee moest beginnen, dat vind ik wel fijn.
10. Wat zou je de volgende keer anders willen?
Ik zou graag dat als ik een vraag heb over de taak dat deze beantwoord wordt door de leerkracht, want soms weet ik dan niet wat ik moet doen. Doordat jij zei dat ik niet een bladzijde mocht schrijven wist ik weer wat ik moest doen. .

Zesde tijdsteekproef: Situatieschets van de observaties van 04-02-2010: spelling

Nadat ik de kinderen instructie gegeven heb en de opdrachten die ze moeten maken besproken heb, gaan de kinderen zelfstandig aan de slag. De kinderen moet 1 bladzijde van hun spellingschrift maken. X zit op een andere plek dan zijn eigen plaats (zie plattegrond bij hoofdstuk 2) hij zit op zijn vaste spellingsplaats. Wanneer de kinderen zelfstandig werken, loop ik rond en help ik de kinderen die vragen hebben. Tijdens deze les mogen de kinderen niet met andere kinderen praten. Ze mogen wel vragen aan mij stellen.

Observator: Rosanne Evers Janssen Naam leerling: X Groep: 5 Datum observatie: 4-2-2010 Les: spelling		Categorie	Aantal	Procenten
		Ta	24	48.97%
		Kij	11	22.44%
		Sto	6	12.24%
		Lo		
		An	8	16.32%
		Totaal	49	100%
Min	Na 20 sec.	Na 40 sec.	Na 60 sec.	Opmerkingen
1	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
2	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
3	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
4	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	X steekt zijn vinger op, ik kom naar hem toe, hij vraagt aan mij of wat hij schrijft ik kan lezen. ik geef aan dat ik dat kan lezen.
5	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Kijkt richting mij, terwijl ik een paar kinderen aanspreek op hun ongewenste gedrag
6	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
7	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
8	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Hij heeft zijn vinger omhoog. Ik help op dat moment de buurvrouw van X, als ik klaar ben beantwoord ik zijn vraag. Hij vroeg of hij het goed deed. ik gaf aan dat het goed was en dat hij niet opdracht 2 moest vergeten, want die had hij overgeslagen.
9	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Stoort zijn buurvrouw, die moet in zijn schrift kijken.
10	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
11	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Kijkt richting mij, ik praat wat harder omdat een kind wat ongewenst gedrag vertoont.
12	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Praat met de buurvrouw, ze kijken beide in zijn schrift.
13	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Hij praat met zijn buurvrouw hij laat haar wat zien in haar schrift.
14	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Hij praat met zijn buurvrouw en achterbuurvrouw. Steekt zijn vinger omhoog en praat ondertussen met zijn achterbuurvrouw
15	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Vinger is nog steeds omhoog. Ik kom bij hem en hij vraagt of ik het nog kan lezen. ik geef aan dat wel klein is, maar geef aan dat ik het nog kan lezen. Ook zijn buurvrouw komt op dat moment kijken.
16	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Buurvrouw begint tegen X te praten. Daarna roept hij ook zijn achterbuurman en - buurvrouw om te kijken hoe klein hij kan schrijven. Zij komen kijken. hij praat met

				hen.
17	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ik zeg dat we gaan stoppen, de achterbuurvrouw loopt naar haar plek en X schrijft nog wat op in zijn schrift, dan kijkt hij naar mij. <i>Hij heeft zijn opdracht niet af, hij moest nog 2 opdrachten maken.</i>

Gesprek met X na het zelfstandig werken van 4-2-2010

Hieronder kun je de vragen lezen die ik aan X gesteld heb met de antwoorden die X gaf. De antwoorden die X gaf heb ik blauw gekleurd.

1. Wat vond je van de opdracht?

Ik vond het leuk. Ik vond het leuk om klein te schrijven. Het ging goed bij de derde opdracht. Maar ik werd ook een beetje afgeleid door de andere kinderen en ik dacht veel aan mijn zus. Mijn zus was ongelukkig, omdat ze niet zo goed luisterde naar mijn vader en hij werd een beetje boos en daardoor werd ik verdrietig.

2. Kon je meteen aan de slag met de opdracht na de instructie van de leerkracht?

Ja.

3. Wist je wat je moest doen? Kun je dat aan mij vertellen?

Ja, je moest 1 bladzijde maken. En ik las de opdracht als ik niet wist wat ik moest doen.

4. Wat vond je moeilijk? Waarom vond je dat moeilijk?

De eerste opdracht vond ik moeilijk omdat ik moeite had met lezen en werd afgeleid door de jongen die schreeuwde.

5. Wat vond je makkelijk? Waarom vond je dat makkelijk?

De andere opdrachten vond ik makkelijk en soms heb ik het aan D (buurvrouw) hulp gevraagd.

6. Wat vond je leuk om te doen? Waarom vond je dat leuk?

Ik vond het leuk om klein te schrijven. Ik wilde jou een beetje plagen. Ik wil jou wel zien met een bril.

7. Wat vond je niet leuk om te doen? Waarom vond je het niet leuk om te doen?

Niks, ik vond alles leuk

8. Wat vond je van de hulp?

Ik vond de hulp fijn, want jij gaf antwoord op mijn vragen.

9. Wat vond je fijn aan de hulp?

Jij gaf antwoord om mijn vragen. Ik wilde graag weten of jij het kon lezen, want anders had ik alles fout.

10. Wat zou je de volgende keer anders willen?

Dat ik niet afgeleid wordt door de andere kinderen en dat jij mijn vragen beantwoordt, want dat vind ik fijn.

Zevende tijdsteekproef: Situatieschets van de observaties van 04-02-2010: rekenen

Nadat de leerkracht klassikale oefeningen met de kinderen heeft gedaan, mogen de kinderen zelfstandig aan de slag. De leerkracht geeft aan dat de kinderen t/m blz 97 mogen maken. Ze moeten zelf kijken of ze opdrachten voor blz 97 nog niet gemaakt hebben of dat ze fouten nog moeten verbeteren. Het is een soort afmaak les. Als je een keer ziek bent geweest of je hebt tijdens de vorige les de opdracht niet af dan heb je tijdens het zelfstandig werken de tijd om het af te maken. De leerkracht loopt tijdens het zelfstandig werken rond of zit aan zijn bureau om de vragen van de kinderen te beantwoorden of kinderen te begeleiden.

Tijdsteekproef-formulier				
Observator: Rosanne Evers Janssen Naam leerling: X Groep: 5 Datum observatie: 4-2-2010 Les: rekenen		Categorie	Aantal	Procenten
		Ta	43	71.66%
		Kij	6	10%
		Sto		
		Lo	2	3.33%
		An		
		An-(is bij de leerkracht)	9	15%
		Totaal	60	100%
Min	Na 20 sec.	Na 40 sec.	Na 60 sec.	Opmerkingen
1	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
2	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo an-	Ta Kij Sto Lo An-	Loopt naar de leerkracht, hij heft een vraag de leerkracht beantwoord het
3	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An-	Hij loopt naar de leerkracht, hij heeft een vraag, waarschijnlijk omdat hij de opdracht niet snapt
4	Ta Kij Sto Lo An-	Ta Kij Sto Lo An-	Ta Kij Sto Lo An-	De leerkracht geeft hem uitleg over de opdracht.
5	Ta Kij Sto Lo An-	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
6	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
7	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
8	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
9	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
10	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
11	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Staat op en buigt zich over zijn werk
12	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
13	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Staat op en buigt zich over zijn werk
14	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
15	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Staat op en buigt zich over zijn werk
16	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
17	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Zit voorover gebogen
18	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Staan steeds meer kinderen voor het bureau van de leerkracht
19	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
20	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An-	Ta Kij Sto Lo An-	Hij loopt naar de leerkracht met zijn werk, de leerkracht

				is nog bezig met andere kinderen. hij wacht bij het bureau loopt af en toe even heen en weer.
--	--	--	--	---

Gesprek met X na het zelfstandig werken van 04-02-2010

Hieronder kun je de vragen lezen die ik aan X gesteld heb met de antwoorden die X gaf. De antwoorden die X gaf heb ik blauw gekleurd.

1. Wat vond je van de opdracht?

Ik had alles goed in het schriftje en alles was goed in het werkboek, dat had meneer H net gezegd.

2. Kon je meteen aan de slag met de opdracht na de instructie van de leerkracht?

Ik snapte in begin niet goed wat ik moest doen, daardoor kon ik niet aan de slag.

3. Wist je wat je moest doen? Kun je dat aan mij vertellen?

Ik wist niet wat ik moest doen. Ik snapte de opdracht niet. Ik ben toen naar meneer H (leerkracht) gegaan en die heeft het voor gedaan. Ik moest als ik de taak af had weer naar meneer H komen.

4. Wat vond je moeilijk? Waarom vond je dat moeilijk?

Ik vond het in het begin wel moeilijk. Ik snapte de opdracht eerst niet zo goed. Na de uitleg snapte ik wel wat ik moest doen.

5. Wat vond je makkelijk? Waarom vond je dat makkelijk?

/

6. Wat vond je leuk om te doen? Waarom vond je dat leuk?

Ja, ik vond het leuk om te doen. Ik moest zoeken welke boeken uitgeleend waren en de boeken in de juiste volgorde zetten.

7. Wat vond je niet leuk om te doen? Waarom vond je het niet leuk om te doen?

/

8. Wat vond je van de hulp?

Ik vond het fijn dat ik hulp kreeg van meneer H, want hierdoor wist ik wat ik moest doen. Ik vond het eerst niet zo leuk dat ik niet wist wat ik moest doen, maar na de hulp wist ik het.

9. Wat vond je fijn aan de hulp?

Dat meneer H mij wilde helpen, want ik wist echt niet wat ik moest doen.

10. Wat zou je de volgende keer anders willen?

Dat ik vooraf weet wat ik moet doen, want ik wist dat nu niet. Ik vind het fijner als ik meteen weet wat ik moet doen, want dan kan ik meteen beginnen. Ik heb denk ik meer hulp van de leerkracht nodig die de opdracht goed uitlegt, zodat ik meteen kan beginnen.

Achtste tijdsteekproef: Situatieschets van de observaties van 05-02-2010 zelfstandig werken

Voordat de kinderen zelfstandig moeten gaan werken legt de leerkracht uit wat ze moeten gaan maken. De kinderen krijgen de volgende opdrachten:

- 1 bladzijde maken van het schrijfschrift
- rekenopdracht: werkblad van punt naar punt

De opdrachten worden eerst uitgedeeld, zodat de kinderen tijdens het zelfstandig werken niet hoeven te lopen. De kinderen mogen pas beginnen wanneer iedereen alle opdrachten op hun tafel heeft. De leerkracht geeft aan hoe de kinderen de opdrachten op hun tafel moeten leggen, zodat ze er geen last van hebben als ze de opdrachten maken.

De opdrachten heeft de leerkracht niet op het bord geschreven. De leerkracht heeft van te voren uitgelegd wat de regels zijn. De kinderen mogen geen vragen stellen aan de leerkracht en ze moeten zelfstandig het werkje maken. Hij hangt een plaatje op het bord, wat betekent dat je niet mag praten. Terwijl de kinderen zelfstandig aan het werk zijn zullen er groepjes kinderen naar voren worden geroepen die samen met de leerkracht een opdracht gaan maken, dit alles gebeurt aan de instructietafel voorin de klas. Alle kinderen komen aan de beurt.

Tijdsteekproef-formulier				
Observator: Rosanne Evers Janssen Naam leerling: X Groep: 5 Datum observatie: 5-2-2010 Les: zelfstandig werken		Categorie	Aantal	Procenten
		Ta	50	75.75%
		Kij	16	24.25%
		Sto		
		Lo		
		An		
		Totaal	66	100%
Min	Na 20 sec.	Na 40 sec.	Na 60 sec.	Opmerkingen
1	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Kinderen lopen langs en gaan bij de leerkracht zitten.
2	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Kijkt richting de leerkracht
3	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Kijkt richting de leerkracht
4	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Draait zich om en kijkt ergens naar
5	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Kijkt richting de leerkracht
6	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Kijkt richting de leerkracht en om zich heen draait met zijn pols
7	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
8	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Hij kijkt om zich heen, praat met buurvrouw van verderop. Steekt zijn vinger op en leerkracht reageert met "ik ben er niet", vinger gaat omlaag
9	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Kijkt richting de leerkracht
10	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Legt zijn schrijfschrift weg en pakt zijn rekenopdracht
11	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	De kinderen die bij de leerkracht zaten gaan weer zitten op hun eigen plek, X kijkt niet op van zijn schrift.

12	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Er gaat weer een groepje kinderen naar de leerkracht toe.
13	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
14	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
15	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
16	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
17	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
18	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
19	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
20	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
21	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Kijkt om zich heen
22	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Kijkt om zich heen, wordt geroepen door de leerkracht om bij hem te komen. hij staat meteen op. <i>Hij heeft de schrijfoopdracht af en de puntsommen bijna.</i>

Gesprek met X na het zelfstandig werken van 05-02-2010

Hieronder kun je de vragen lezen die ik aan X gesteld heb met de antwoorden die X geeft. De antwoorden die X geeft heb ik blauw gekleurd.

1. Wat vond je van de opdracht?

Ik vond de opdracht wel leuk. Ik heb wel een beetje pijn aan mijn nek en last van mijn ogen.

2. Kon je meteen aan de slag met de opdracht na de instructie van de leerkracht?

Ja

3. Wist je wat je moest doen? Kun je dat aan mij vertellen?

Ik moest 1 bladzijde schrijven en daarna ging ik dat maken. Die puntsommen en het wordt een skelet, dat had ik gezien.

4. Wat vond je moeilijk? Waarom vond je dat moeilijk?

Ik kon bij de puntsommen niet het getal 72 vinden.

5. Wat vond je makkelijk? Waarom vond je dat makkelijk?

Het schrijven ging redelijk. De X schrijven was alleen iets moeilijker.

6. Wat vond je leuk om te doen? Waarom vond je dat leuk?

Ja, ik vond leuk om de opdracht van puntsommen te maken. Maar ik vind het wel jammer dat ik hem nog niet af heb.

7. Wat vond je niet leuk om te doen? Waarom vond je het niet leuk om te doen?

/

8. Wat vond je van de hulp?

Goed, maar ik had wel een vraag aan jou. Want ik wilde vragen aan jou waar 72 zat, want die kon ik niet vinden en ik wilde het wel af hebben.

9. Wat vond je fijn aan de hulp?

/

10. Wat zou je de volgende keer anders willen?

Weet niet, het ging nu wel goed. Alleen had ik wel een vraag aan jou, want anders kon ik niet verder. Ik kon getal 72 niet vinden en die moest ik wel vinden anders kreeg ik het niet af.

Negende tijdsteekproef: Situatieschets van de observaties van 11-02-2010: spelling

Nadat de ik de kinderen instructie gegeven heb en de opdrachten die ze moeten maken besproken heb, gaan de kinderen zelfstandig aan de slag. De kinderen moeten 1 bladzijde van hun spellingschrift maken. X zit op een andere plek dan zijn eigen plaats, hij zit op zijn vaste spellingsplaats. Wanneer de kinderen zelfstandig werken, loop ik rond en help ik de kinderen die vragen hebben. De kinderen hebben niet zo veel tijd om zelfstandig aan de slag te gaan, omdat ze daarvoor een dictee hadden.

Tijdsteekproef-formulier				
Observator: Rosanne Evers Janssen Naam leerling: X Groep: 5 Datum observatie: 11-2-2010 Les: spelling		Categorie	Aantal	Procenten
		Ta	6	50
		Kij	4	33.33
		Sto		
		Lo		
		An	2	16.67
		Totaal	12	100%
Min	Na 20 sec.	Na 40 sec.	Na 60 sec.	Opmerkingen
1	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
2	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Kijkt om zich heen en krabbelt aan zijn hoofd
3	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Bladert in zijn werkboek, kijkt om zich heen
4	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Kijkt om zich heen, dan weer in zijn schrift en kijkt nogmaals om zich heen.

Gesprek met X na het zelfstandig werken van 11-02-2010

Hieronder kun je de vragen lezen die ik aan X gesteld heb lezen met de antwoorden die X gaf. De antwoorden die X gaf heb ik blauw gekleurd.

1. Wat vond je van de opdracht?

Redelijk, ik heb nog niet alles af. Ik geef aan dat dat niet erg is, want we hadden daarvoor al een dictee gehad en dus niet zoveel tijd over. Oke, want ik wilde het wel graag af hebben.

2. Kon je meteen aan de slag met de opdracht na de instructie van de leerkracht?

Ja

3. Wist je wat je moest doen? Kun je dat aan mij vertellen?

Ja, ik moest 1 bladzijde maken in het werkboek.

4. Wat vond je moeilijk? Waarom vond je dat moeilijk?

Ik vond de tweede opdracht wel moeilijk, ik wist niet goed wat ik moest doen.

5. Wat vond je makkelijk? Waarom vond je dat makkelijk?

Ik vond de eerste opdracht wel makkelijk.

6. Wat vond je leuk om te doen? Waarom vond je dat leuk?

/

7. Wat vond je niet leuk om te doen? Waarom vond je het niet leuk om te doen?

Ik vond het niet zo leuk dat ik de opdracht nog niet af had. En ik wist niet wat ik bij opdracht 2 moest doen.

8. Wat vond je van de hulp?

Weet niet.

9. Wat vond je fijn aan de hulp?

/

10. Wat zou je de volgende keer anders willen?

Misschien hulp bij opdracht 2, want ik wist niet wat ik moest doen.

Tiende tijdsteekproef: Situatieschets van de observaties van 11-02-2010: rekenen

Nadat de leerkracht de klassikale oefeningen met de kinderen heeft gedaan, mogen de kinderen zelfstandig aan de slag. De leerkracht geeft aan dat de kinderen blz. 2 mogen maken. Ze moeten een lijn tekenen van de jas naar het goede nummer. Als ze de opdrachten van die bladzijde gemaakt hebben, mogen ze de jassen met het juiste nummer dezelfde kleur geven. De leerkracht zit aan zijn bureau om vragen van de kinderen te beantwoorden of kinderen te begeleiden. Gedurende de hele observatie lopen er kinderen heen en weer om de leerkracht wat te vragen. Tijdens het zelfstandig werken mogen de kinderen niet praten met andere kinderen.

Tijdsteekproef-formulier				
Observator: Rosanne Evers Janssen Naam leerling: X Groep: 5 Datum observatie: 11-2-2010 Les: rekenen		Categorie	Aantal	Procenten
		Ta	26	66.66
		Kij	12	30.76
		Sto		
		Lo		
		An	1	2.56
		Totaal	39	100%
Min	Na 20 sec.	Na 40 sec.	Na 60 sec.	Opmerkingen
1	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
2	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
3	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
4	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Er lopen en staan steeds meer kinderen bij de leerkracht. Deze kinderen lopen langs X. X kijkt hier af en toe naar

5	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Staat even bij het maken van zijn werk en gaat daarna weer zitten
6	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Houd zijn hand bij zijn hoofd.
7	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Kijkt naar andere kant van zijn schrift
8	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Pakt een potlood uit zijn la, is verschillende keren aan het gummen
9	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Is aan het gummen, kijkt richting de leerkracht
10	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Is verschillende keren aan het gummen, er staan veel kinderen bij het bureau van de leerkracht
11	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Kijkt op zijn hand bij zijn nek
12	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Lopen steeds kinderen heen en weer.
13	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	<i>Zijn taak was aan het einde nog niet af</i>

Gesprek met X na het zelfstandig werken van 11-2-2010

Hieronder kun je de vragen lezen die ik aan X gesteld heb lezen met de antwoorden die X geeft. De antwoorden die X geeft heb ik blauw gekleurd.

1. Wat vond je van de opdracht?

Goed, alleen een beetje rommelig. Ik had 2 nummers door elkaar gehaald en die waren fout, maar ik kon ze niet goed uitgummen.

2. Kon je meteen aan de slag met de opdracht na de instructie van de leerkracht?

Ja

3. Wist je wat je moest doen? Kun je dat aan mij vertellen?

Ja, ik moest lijntjes trekken naar de nummertjes.

4. Wat vond je moeilijk? Waarom vond je dat moeilijk?

Ik snapte het niet zo goed. Ik kon het niet zo goed zien. Ik vond het rommelig

5. Wat vond je makkelijk? Waarom vond je dat makkelijk?

/

6. Wat vond je leuk om te doen? Waarom vond je dat leuk?

/

7. Wat vond je niet leuk om te doen? Waarom vond je het niet leuk om te doen?

Ik vond niet leuk om lijntjes te trekken. Ik hou niet van lijntjes trekken. Ik vind het rommelig.

8. Wat vond je van de hulp?

Ik heb meer hulp nodig, want ik vond het moeilijk.

9. Wat vond je fijn aan de hulp?

/

10. Wat zou je de volgende keer anders willen?

Meer oefenen, uitleg van wat ik moet doen, want ik vond het een beetje rommelig.

(Ik vroeg aan hem waarom hij niet naar meneer P ging. Hij zei dat hij niet naar meneer P ging, omdat hij hem niet wilden storen. Hij was druk bezig.)

Bijlage 5: individueel handelingsplan voor X

Individueel handelingsplan

Naam : X

Groep 5

Geb. datum : 14-12-2001

Vak/Vormingsgebied : werkhouding

Looptijd : 21-02-2010 t/m 28-04-2010

Evaluatie : 28-04-2010

Beginsituatie

X is een jongen van 8 jaar die in groep 5 van het speciaal basisonderwijs op basisschool *De Windroos* in Nijmegen zit. X heeft problemen op het gebied van zijn taak- werkhouding. Deze problemen worden vermoedelijk veroorzaakt doordat hij ADHD, informatieverwerkingsproblemen en een coördinatiestoornis heeft. Hij heeft moeite om zich te concentreren en als hij niet weet wat de opdracht is haakt hij af. Ook het maken van meerdere opdrachten is moeilijk voor X, want hij weet vaak niet wat hij wanneer moet doen.

Gebruikte gegevens

Voor het maken van deze IHP heb ik gebruik gemaakt van de onderzoeksgegevens van X. Tijdens het onderzoek heb ik tijdsteekproeven afgenomen tijdens het zelfstandig werken, heb ik gesprekken gevoerd met X en heb ik mij verdiept in de literatuur om tot een passende begeleiding te komen. Zie voor verder informatie het onderzoek van X.

Doelstelling en inhoud. Beschrijf kort een concreet bereikbaar (tussen)doel.	X laat aan het eind van het plan een verbeterd taakgericht gedrag zien. X kan zich beter concentreren omdat hij procentueel bij de tijdsteekproef ongeveer 15 % meer taakgericht gedrag laat zien. Het werktempo is verhoogd omdat zijn opdrachten binnen de zelfstandig werktijd af zijn.			
Methodiek Beschrijf je didactisch handelen, leerprincipes en welke middelen je gebruikt.	Ik ga X self-monitoringtechnieken aanleren aan de hand van de theorie van Lieshout (2009), zodat hij zich beter kan concentreren op zijn taak. Bij self-monitoring leert X, aan de hand van de houvastkaart en een evaluatie werkkaart, zelf doelen te stellen, het proces voor het behalen van deze doelen te bewaken en zichzelf te belonen. Om deze techniek aan te leren krijgt X een verlengde individuele instructie bij spelling, rekenen en zelfstandig werken. Tijdens deze instructie maak ik gebruik van de houvastkaart volgens de theorie van Buys (2007), die in X zijn kastje ligt, waarop stapje voor stapje de denkstappen beschreven staan die X tijdens het zelfstandig werken moet doorlopen, zie hieronder voor houvastkaart Aan het einde van de opdracht zal ik samen met hem zijn werk(houding) gaan evalueren aan de hand van een werkkaart uit het boek van “werkhoudingproblemen, intensieve concentratieproblemen van Mari-Therese Buys”. Deze werkkaart heb ik aangepast aan de situatie van X. De werkkaart is onder dit IHP te zien.			
Organisatie Wie gaat wanneer en waar de hulp uitvoeren?	Wanneer X krijgt verlengde instructie bij spelling, rekenen en zelfstandig werken om te kunnen werken met de houvastkaart. En we	Waar In de klas	Door wie Rosanne en H (groeps-leerkracht)	Hoe lang (tijd in min) Per zelfstandig werken 10 min.

	evalueren het gemaakte werk samen met X, aan het einde van de zelfstandig werktijd.			
Evaluatie Beschrijf vooraf hoe, wanneer en met wie de vorderingen zullen worden geëvalueerd.	Hoe Aan de hand van 10 tijdsteekproeven, die Rosanne, gaat afnemen tijdens en na de begeleiding van X zal gekeken worden of X's taakgerichte gedrag verbeterd is. deze tijdsteekproeven zal ik afnemen na een maand begeleiding		Met wie De vorderingen zullen eind april/begin mei besproken worden met groepsleerkracht H, stagiaire Rosanne, leerling X en zijn ouders. Er wordt gekeken of X zijn doel behaald heeft en of deze begeleiding een positief effect heeft gehad.	

Houvastkaart

Houvastkaart bij zelfstandig werken

1. Wat moet ik doen?
2. Waar ga ik extra op letten? Invullen op het zelfstandig werkblad
3. Wat heb ik nodig?
4. Ik ga aan de slag,
Ik denk aan mijn werk
Ik let op de tijd
Ik luister alleen naar mijn eigen gedachten.
5. Ik kijk mijn werk na en
vul het zelfstandig werkblad samen met de leerkracht in.

Zelfstandig werkkaart van X

Datum:

Waar ga ik vandaag extra op letten?

Wat is mijn beloning als ik mijn doel bereikt heb?

Kwaliteit van je werk:

Snelheid 1 2 3 4

Met welk gevoel heb je gewerkt

Is het je gelukt om met een rustig, goed gevoel je taak te doen?

Ja, omdat

Nee, omdat

Werken in een vlot tempo

Vind je zelf dat het gelukt is om in een voldoende tempo te werken? Ja/nee

Vind je leerkracht dat je in een voldoende vlot tempo hebt gewerkt? Ja/ nee

Als het niet gelukt is om in een voldoende vlot tempo te werken, hoe komt dit dan?

- ☐ Het werk is te moeilijk
- ☐ Ik wil het te goed doen
- ☐ Ik wil het te netjes doen
- ☐ Ik denk tijdens het werken te veel aan andere dingen
- ☐ Ik denk te lang na over een opdracht
- ☐ Het werk is saai
- ☐ Ik heb geen zin om door te werken
- ☐ Ik word afgeleid

Heb je je doel bereikt? Ja/ nee

Afspraak of aandachtspunt voor de volgende keer:

Bijlage 6: tijdsteekproeven en gesprekken tijdens de begeleiding van X

Eerste tijdsteekproef met behandeling: situatieschets van observatie van 26-03-2010

Nadat ik uitgelegd had wat de kinderen moesten doen tijdens het zelfstandig werken, ben ik bij X gaan zitten. Ik heb, zoals in het IHP beschreven staat, X een verlengde instructie gegeven en de stappen van zijn houvast kaart gevolgd. Na deze instructie is X zelfstandig aan de slag gegaan. Met X heb ik afgesproken dat hij de schrijfp opdracht en de paasopdracht aan het einde van de zelfstandig werktijd af had. Als beloning had hij gekozen voor het maken van een vrije tekenopdracht. Tijdens mijn begeleiding had ik met X afgesproken dat hij mij geen vragen meer mocht stellen en pas naar mij toe mocht komen als hij de opdracht af had.

Tijdsteekproef-formulier				
Observer: Rosanne Evers Janssen		Categorie	Aantal	Procenten
Naam leerling: X		Ta	45	93
Groep: 5		Kij	1	2.08
Datum observatie: 26-03-2010		Sto		
Les: Zelfstandig werken		Lo		
- Schrijfp opdracht - paasopdracht tekenen		An	2	4.16
		Totaal	48	100%
Min	Na 20 sec.	Na 40 sec.	Na 60 sec.	Opmerkingen
1	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
2	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
3	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
4	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Er wisselt een groepje bij de leerkracht, X blijft taakgericht gedrag vertonen
5	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
6	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Opdracht valt op de grond
7	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
8	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
9	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
10	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
11	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
12	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
13	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Doet zijn la open en rommelt erin
14	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
15	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
16	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Aan het einde van de les had hij zijn werk af

Gesprek met X na het zelfstandig werken van 26-03-2010

Hieronder kun je de vragen lezen die ik aan X gesteld heb met de antwoorden die X gaf. De antwoorden die X gaf heb ik blauw gekleurd.

1. Wat vond je van de opdracht?
Ik vond het leuk, omdat ik wist wat ik moest doen. ook vond ik het kleuren heel leuk.
2. Kon je meteen aan de slag met de opdracht na de instructie van de leerkracht?
Ja, ik kon meteen aan de slag. Door de uitleg van jou kon ik goed aan de slag.
3. Wist je wat je moest doen? Kun je dat aan mij vertellen?
Ja, ik moest een blad schrijven en ik moest een tekenen van Pasen in kleuren.
4. Wat vond je moeilijk? Waarom vond je dat moeilijk?
Ik vond niks moeilijk.
5. Wat vond je makkelijk? Waarom vond je dat makkelijk?
Alles vond ik makkelijk. ik wist wat ik moest doen.
6. Wat vond je leuk om te doen? Waarom vond je dat leuk?
Vooral het kleuren vond ik leuk
7. Wat vond je niet leuk om te doen? Waarom vond je het niet leuk om te doen?
/
8. Wat vond je van de hulp?
Ik vond de hulp van jou erg fijn. Ik wist wat ik moest doen. ik vind het ook fijn dat mijn doel bereikt is.
9. Wat vond je fijn aan de hulp?
Ik vind het houvastkaartje erg fijn. Door de stappen die op het kaartje staan weet ik wat ik moet doen.
10. Wat zou je de volgende keer anders willen?
Ik vind de hulp die ik nu van jou krijg fijn.

Tweede tijdsteekproef met behandeling: situatieschets van observatie van 02-04-2010

Nadat ik de rekeninstructie gegeven had en uitgelegd had wat de kinderen moesten maken, ben ik bij X gaan zitten. Ik heb, zoals in het IHP beschreven staat, X een verlengde instructie gegeven en de stappen van zijn houvast kaart gevolgd. Na deze instructie is X zelfstandig aan de slag gegaan. Met X heb ik afgesproken dat hij zo weinig mogelijk sommen fout maakt en dat hij blz. 27 en het blad met de keersommen af moet hebben.. Als beloning had X gekozen voor het spelen op de computer in de pauze. Tijdens mijn begeleiding had ik met X afgesproken dat hij mij geen vragen meer mocht stellen en pas naar mij toe mocht komen als hij de opdracht af had.

Tijdsteekproef-formulier				
Observator: rosanne Naam leerling: x Groep: 5 Datum observatie: 2-4-2010 Les: Rekenen		Categorie	Aantal	Procenten
		Ta	43	84.31
		Kij	3	5.88
		Sto		
		Lo	2	3.92
		An	3	5.88
		Totaal	51	100%
Min	Na 20 sec.	Na 40 sec.	Na 60 sec.	Opmerkingen
1	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
2	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Hij loopt naar de wc,
3	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
4	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
5	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Zijn buurman niest hij zegt gezondheid
6	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
7	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
8	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
9	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
10	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
11	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
12	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
13	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
14	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
15	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
16	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
17	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	X had de opdrachten die hij moest maken af

Derde tijdsteekproef met behandeling: situatieschets van observatie van 02-04-2010

Nadat ik uitgelegd had wat de kinderen moesten doen tijdens het zelfstandig werken, ben ik bij X gaan zitten. Ik heb, zoals in het IHP beschreven staat, X een verlengde instructie gegeven en de stappen van zijn houvast kaart gevolgd. Na deze instructie is X zelfstandig aan de slag gegaan. Met X heb ik afgesproken dat hij zijn schrijfo opdracht en rekenopdracht af krijgt aan het einde van de les. Als beloning had X gekozen voor het vertellen van 6 moppen aan mij. Tijdens mijn begeleiding had ik met X afgesproken dat hij mij geen vragen meer mocht stellen en pas naar mij toe mocht komen als hij de opdracht af had.

Tijdsteekproef-formulier				
Observer: rosanne		Categorie	Aantal	Procenten
Naam leerling: x		Ta	51	85
Groep: 5		Kij	7	11.66
		Sto		
		Lo	1	1.66
		An	1	1.66
		Totaal	60	100%
Datum observatie: 2-4-2010				
Les: Zelfstandig werken • schrijfo opdracht • rekenopdracht				
Min	Na 20 sec.	Na 40 sec.	Na 60 sec.	Opmerkingen
1	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
2	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
3	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
4	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
5	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
6	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Moeder komt binnen met een vraag
7	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Moeder is er nog, maar X gaat verder met zijn taak
8	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
9	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Beweegt zijn hand heen en weer, wellicht kramp in zijn hand van het schrijven
10	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
11	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
12	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
13	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Kinderen wisselen, X blijft aan zijn taak werken.
14	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Loopt naar mij toe om te vertellen dat hij de opdrachten die hij moest maken af heeft. Ik geef aan dat dat goed is en dat hij de kleurplaat mag pakken
15	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	

16	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
17	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
18	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Kijkt richting de leerkracht
19	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
20	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	

Vierde tijdsteekproef met behandeling: situatieschets van observatie van 9-4-2010

Nadat de leerkracht uitgelegd had wat de kinderen moesten doen tijdens het zelfstandig werken, ben ik bij X gaan zitten. Ik heb, zoals in het IHP beschreven staat, X een verlengde instructie gegeven en de stappen van zijn houvast kaart gevolgd. Na deze instructie is x zelfstandig aan de slag gegaan. Met X heb ik afgesproken dat hij netjes zijn schrijfp opdracht maakt en zijn taalopdracht aan einde van de les af moet hebben. Als beloning had X gekozen voor het spelen van Jenga tijdens het vrij spelen. Tijdens mijn begeleiding had ik met X afgesproken dat hij mij geen vragen meer mocht stellen en pas naar mij toe mocht komen als hij de opdracht af had.

Tijdsteekproef-formulier				
Observator: rosanne Naam leerling: X Groep: 5 Datum observatie: 9 april 2010 Les: Zelfstandig werken Schrijfp opdracht taalopdracht		Categorie	Aantal	Procenten
		Ta	54	90
		Kij	5	8.33
		Sto		
		Lo		
		An	1	1.66
		Totaal	60	100%
Min	Na 20 sec.	Na 40 sec.	Na 60 sec.	Opmerkingen
1	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
2	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Lk zegt wat tegen een ander kind in de klas, X kijkt naar het kind
3	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
4	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
5	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Kijkt richting lk en andere kinderen die langs lopen
6	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
7	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
8	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
9	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Kinderen wisselen X blijft bij zijn taak
10	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
11	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	

12	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
13	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
14	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
15	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
16	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
17	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
18	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
19	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
20	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	X had zijn opdrachten af

Vijfde tijdsteekproef met behandeling: situatieschets van observatie van 23-04-2010

Nadat ik de rekeninstructie gegeven had en uitgelegd had wat de kinderen moesten maken, ben ik bij X gaan zitten. Ik heb, zoals in het IHP beschreven staat, X een verlengde instructie gegeven en de stappen van zijn houvast kaart gevolgd. Na deze instructie is X zelfstandig aan de slag gegaan. Met X heb ik afgesproken dat hij blz. 34 en 35 in zijn werkboek af moet hebben. Als beloning had X gekozen voor het spelen op de computer in de pauze. Tijdens mijn begeleiding had ik met X afgesproken dat hij mij geen vragen meer mocht stellen en pas naar mij toe mocht komen als hij de opdracht af had.

Tijdsteekproef-formulier				
Observer: Rosanne		Categorie	Aantal	Procenten
Naam leerling: X		Ta	46	90.19%
		Kij	1	1.91%
		Sto		0%
Groep: 5		Lo		0%
		An	4	7.84%
Datum observatie: 23-4-2010		Totaal	51	100%
Les: rekenen				
Min	Na 20 sec.	Na 40 sec.	Na 60 sec.	Opmerkingen
1	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
2	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
3	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
4	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
5	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Zit aan zijn hand te friemelen
6	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
7	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
8	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	

9	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
10	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
11	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
12	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
13	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
14	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	X praat met zijn buurman die hem net daarvoor een vraag stelde
15	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
16	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	X rommelt in zijn la
17	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	

Gesprek met X na het zelfstandig werken van 23-04-2010

Hieronder kun je de vragen lezen die ik aan X gesteld heb lezen met de antwoorden die X gaf.
De antwoorden die X gaf heb ik blauw gekleurd

1. Wat vond je van de opdracht?
Goed gaan, ik heb bladzijde 34 en 35 op tijd af
2. Kon je meteen aan de slag met de opdracht na de instructie van de leerkracht?
Ja
3. Wist je wat je moest doen? Kun je dat aan mij vertellen?
Ja, ik wist wat ik moest doen. ik moest blz. 34 en 35 maken, want dat was mijn doel
4. Wat vond je moeilijk? Waarom vond je dat moeilijk?
Ik vond niks moeilijk
5. Wat vond je makkelijk? Waarom vond je dat makkelijk?
Ik vond alles makkelijk. ik wist wat ik moest doen omdat jij mij geholpen had.
6. Wat vond je leuk om te doen? Waarom vond je dat leuk?
Ik vond blz. 34 wel leuk, want dat ging heel snel.
7. Wat vond je niet leuk om te doen? Waarom vond je het niet leuk om te doen?
/
8. Wat vond je van de hulp?
Ik vond de hulp van jou erg fijn. Ik wist wat ik moest doen en ik was niet afgeleid en kon mij goed concentreren.
9. Wat vond je fijn aan de hulp?
Ik vind het houvastkaartje erg fijn, want daarop staat welke stappen ik moet doorlopen.
En ik vind het fijn dat jij mij zo goed uitleg geef
10. Wat zou je de volgende keer anders willen?
Niks, ik vind het fijn als jij mij begeleid. Nu weet ik beter wat ik moet doen.